

Tefsir Araştırmaları Dergisi
The Journal of Tafsir Studies

مجلة الدراسات التفسيرية

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tader>

E-ISSN: 2587-0882

Cilt/Volume: 7, Sayı/Issue: 2, Yıl/Year: 2023 (Ekim/October)

Ömer Rıza Doğrul'un Tanrı Buyruğu Meal/Tefsirinde Yahudilere ve Hıristiyanlara Yönelik Eleştirileri

Omer Rıza Dogrul's criticisms on Christianity's and Judaism's translations/tafsir on the book "Gods Will"

Ahmet ÖZDEMİR

Doç. Dr. Tokat Gaziosmanpařa Üniversitesi, İşlami İlimler Fakültesi
Temel İşlam Bilimleri, Tefsir Anabilim Dalı
Tokat Gaziosmanpasa University, Faculty of Islamic Sciences
Basic Islamic Sciences, Department of Tafsir
Tokat, Türkiye
ahmet.aozdemir@gop.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002--2389-6693>

Makale Bilgisi – Article Information

Makale Türü/Article Type: Arařtırma Makalesi/ Research Article

Geliř Tarihi/Date Received: 09/06/2023

Kabul Tarihi/Date Accepted: 15/10/2023

Yayın Tarihi/Date Published: 30/10/2023

Atıf / Citation: Özdemir, Ahmet. "Ömer Rıza Doğrul'un Tanrı Buyruğu Meal/Tefsirinde Yahudilere ve Hıristiyanlara Yönelik Eleştirileri". *Tefsir Araştırmaları Dergisi* 7/2 (Ekim/October, 2023), 794-824.
<https://doi.org/10.31121/tader.1312251>

İntihal: Bu makale, intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır. This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC).

Yayıncı / Published by: Ali KARATAř / Türkiye

Öz

Cumhuriyetin ilk yıllarında alfabedeki değişim, yeni eserlerin yazılması ihtiyacını doğurmuştur. Bu eserleri kaleme alanlar da Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde yetişen alimler olmuştur. Onlardan bir tanesi de o günkü Osmanlı coğrafyasının farklı bölgelerinde eğitim almış olan Ömer Rıza Doğrul'dur. Doğrul, eserlerinde gerek Türkiye gerekse İslam dünyasının aydınlanmasına, sorunlarını çözmesine ve yeni bir ivme kazanarak yükselmesine yönelik eserler kaleme almıştır. O eserlerden bir tanesi de Tanrı Buyruğu'dur. Bu eser kısa, öz ve doyurucu açıklamalardan teşekkül etmiştir. Üzerinde durduğu konulardan bir tanesi de tahrif edilmiş dine sahip olan Yahudi ve Hristiyanlardır. Çalışmamızın temelini de bu konu oluşturmaktadır. Çünkü bu iki din ve mensupları, günümüzde dünya coğrafyasında etkileri bakımından önemli bir yere sahiptirler. Kur'an'ın anlatımında da geniş bir yer işgal etmektedirler. Peygamberlerinin tebliğ ettikleri din-den uzaklaşmaları, şirk unsurunu barındırmaları, ibadet, haramlar ve muamelat konusunda tamamen farklı bir yapıya bürünmeleri nedeniyle Müslümanların onlardan ders alması ve aynı hatalara onların da düşmesi için hatırlatmalarda bulunmaktadır. Doğrul'un değerlendirmeleri de Yahudi ve Hristiyanların, dinlerinin özünü kaybederek tamamen farklı bir yapıya bürünmeleri ekseninde cereyan etmektedir. Ona göre Yahudiler ve Hristiyanlar materyalist bir anlayışa bürünmüşlerdir. Bunun sonucunda da dünyadaki sömürgelelerin, haksız bir düzen kurulmasının ve insani değerlerin yitirilmesinin müsebbibi olmuşlardır. Çalışmamızda bu iki din mensuplarının inanç ve yaşantıları noktasında nasıl bir yapıya büründükleri iki ayrı başlık altında ele alınmıştır. Peygamberleri döneminde nasıl bir tavır ortaya koydukları, sonraki zaman dilimlerinde ilahi mesajın nasıl bir değişime uğratıldığı konuları işlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Tefsir, Ömer Rıza Doğrul, Tanrı Buyruğu, Yahudiler, Hristiyanlar.

Abstract

In the first years of the Turkish Republic, the change in the alphabet created the need to write new works. Scholars who grew up in the last period of the Ottoman Empire have been the ones who wrote these works. One of them was Ömer Rıza Doğrul, who was educated in the different regions of the Ottoman Empire at that time. Doğrul has written works about Turkey and the enlightenment of Islamic world, solving its problems and rising of it. One of them is Tanrı Buyruğu (God's Command). This work has terse and filling explanations. One emphasized subject is Jews and Christians who has corrupted religions. This subject is the main focus of our study. Jewish people and Christians; or Judaism and Christianity had an undeniable and worldwide impact. They also takes an important place in the narration of the Qur'an. It is reminded in the Qur'an that, Muslims should take lessons from their experiences and avoid making the same mistakes, which caused their alienation from the religion conveyed by their prophets, containing the element of shirk, and taking on a completely different structure in terms of worship, harams and transactions. Doğrul's evaluations take place in the axis of Jews and Christians losing the essence of their religion and taking on a completely different structure. According to him, Jews and Christians have taken on a materialistic understanding. As a result of this, they have enabled the colonies in the world to establish an unjust order and to lose human values. In our study, the structure of the members of these two religions in terms of their beliefs and lives is discussed under two separate headings. The subjects of what kind of attitude they exhibited during the period of their prophets and how the was divine message changed in the following time periods were discussed.

Keywords: Tafsir, Omer Rıza Doğrul, God's Command, Jews, Christians.

Giriş

Ömer Rıza Doğrul, Osmanlı'nın son dönemleri ile Cumhuriyetin ilk yıllarında kendini göstermiş bir ilim adamıdır. Mısır'da kalmış olması ve alana ilgisi nedeniyle İslam coğrafyası hakkında da yeterli donanıma sahip olmuştur. Üstlendiği görevlerde ve yazılarında bunun etkisi fazlasıyla görülmektedir. *Tanrı Buyruğu* adlı meal-tefsiri ise Cumhuriyet döneminde latin alfabesiyle yazılan ilk eserlerden olması nedeniyle büyük önemi haizdir. Ayetleri açıklarken kısa, öz ve ihtiyacı karşılayacak miktarda bilgiyle yetinmesi eserine olan ilgiyi artırmıştır.

Onun bu eserinde üzerinde durduğu konulardan bir tanesi de Yahudiler ve Hristiyanlarla ilgili ayetlerin tahlilidir. Burada söz konusu olan her iki din mensupları bağlamında son dönemlerde ilahi kaynaklı din mensuplarının cennete gireceğine dair tartışmalarda artış yaşanmaktadır. Bu tartışmalarda onların, bağlı oldukları inanç sisteminde yapılan tahrifat, tevhid anlayışına uymayan

yapılanma göz ardı edilmektedir. Bunun yanı sıra uygulamada Allah'ın varlığı ve hayata müdahalesi yok sayılmaktadır. O nedenle bu din mensuplarının durumu inanç ve amel boyutuyla farklı yönlerden ele alınmak durumundadır.

Yahudiler ve Hıristiyanların Kur'an'da anlatımıyla ilgili çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Mahmut Aydın ve Asım Duran tarafından kaleme alınan *Kur'an ve Hıristiyanlar*, Ömer Faruk Harman'ın editörlüğünde hazırlanan *Kur'an'da Yahudiler* adlı kitaplar bunlardandır. Ömer Rıza Doğrul ve Tanrı Buyruğu eseriyle ilgili Yüksek Lisans tezi olarak Rukiye Öner Kuloğlu'nun *Ömer Rıza Doğrul'un Hayatı, Eserleri ve 'Tanrı Buyruğu' Adlı Tefsiri*, Muttalib İslam'ın *Ömer Rıza Doğrul'un Tanrı Buyruğu Kur'an-ı Kerim'in Tercüme ve Tefsîr-i Şerîfi Eserinde Kelâm Konularının İşleniş ve Değerlendirilmesi*, Osman Elmalıca'nın *Ömer Rıza Doğrul'un Tanrı Buyruğu Tefsirinde Müsteşriklere Verdiği Cevaplar* adlı çalışmalar mevcuttur. Bunun yanında çok sayıda makale kaleme alınmıştır. Fakat Tanrı Buyruğu adlı eser bağlamında Yahudiler ve Hıristiyanlarla ilgili bir çalışma ortaya konmamıştır.

Bu çalışmamız, Kur'an'da bu iki din mensubunun nasıl bir inanç sistemine sahip oldukları, tahrif edilmiş olsa dahi inanç sistemlerinin hayatlarında ne kadar etkili olduğu, karşılaştıkları güncel sorunların çözümüne ne oranda katkı sağladığı, Tanrı Buyruğu meal/tefsiri ekseninde ele alınmıştır. Konu bu iki din mensuplarıyla ilgili olduğu için yalnızca bu meseleyle ilgili ayetler bağlamında bir değerlendirme yapılacaktır. Kur'an'da en çok bahsi geçen iki din olmaları nedeniyle bu konuyu işlemeyi tercih ettik. Amacımız, Yahudilerin ve Hıristiyanların, inanç sistemlerinin ne denli tahrifata uğradığı, değiştirilmiş olan geri kalan kısma bu iki din mensubunun ne oranda uygun hareket ettiğini ortaya koymaktır. Herhangi bir dine inanan ya da inanmayan insanların algılarının ve yaşantılarının büyük değişime uğradığı son yüzyılda yaşamış olan Doğrul'un, konuyu ele alış bu alandaki son durumun tahlili açısından önemli bir boşluğu dolduracaktır.

1. Ömer Rıza Doğrul ve Tanrı Buyruğu Adlı Eseri

Ömer Rıza Doğrul, aslen Burdurlu olmakla birlikte ailesinin Mısır'a yerleşmesi nedeniyle 1893 yılında orada dünyaya gelmiştir. Ezher Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra yine bu ülkede gazeteciliğe başlamıştır.¹ Kahire'de yayınlanan es-Siyase ve eş-Şa'b gazeteleriyle İstanbul'da yayınlanan Tasvîr-i Efkâr, Tevhid-i Efkâr, Sebülreşâd dergileri ve Vakit gazetesinde yazılar yazmıştır.² İstanbul'a 1915 yılında gelmiş,³ 1925 yılında İstiklal mahkemelerinde yargılanıp iki ay hapis yatmıştır.⁴ 1940 yılında Eşref Edip, İsmail Hakkı İzmirli ve Kâmil Miras'la birlikte çıkarmaya başladıkları İslâm-Türk Ansiklopedisi ve bu ansiklopedinin mecmuasında çok sayıda madde ve makale yazmıştır. Bunun yanında Cumhuriyet gazetesinde 1940-1950 yılları arasında yazılar yazmış,⁵ 1947-1949 yılları arasında din ve vicdan özgürlüğünün demokratik ortamda gelişmesi, din eğitimi-

¹ Mustafa Uzun, "Ömer Rıza Doğrul", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 9/489.

² Ali Akpınar, "Ömer Rıza Doğrul (1893-1952) ve Tefsîre Katkısı", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6/1 (2002), 17.

³ Uzun, "Ömer Rıza Doğrul", 9/489.

⁴ Mine Alpay Gün, "Ömer Rıza Doğrul ve Selamet Mecmuası", *"İslam'ı Uyandırmak": Çok Partili Yaşama Geçilirken İslamcı Düşünce ve Dergiler*, 2 (2018), 271.

⁵ Uzun, "Ömer Rıza Doğrul", 9/489.

nin sistemli hale gelmesine katkıda bulunduğu Selâmet Dergisi'ni çıkarmıştır.⁶ Ömer Rıza, kendisi de bir ilim adamı ve şair olan Mehmet Akif'in kızıyla evlenmiştir.⁷

İlmi çalışmalarının yanı sıra Doğrul'u siyaset sahnesinde de görmekteyiz. O, 1950 yılında çok partili hayata geçişle birlikte Demokrat Parti'den Konya milletvekili seçildi. Büyük Millet Meclisi Dış İşleri Encümeni'nde görev aldı. Türk-Pakistan Kültür Cemiyeti'ne başkan seçildi.⁸ Türkiye ile İslam ülkeleri arasındaki iş birliğinin artmasına yönelik çalışmalar ortaya koydu.⁹ 13 Mart 1952'de İstanbul'da vefat etti ve Edirnekapı Şehitliği'ne defnedildi.¹⁰

Hayatına birçok şeyi sığdıran Ömer Rıza, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminin kesiştiği noktada meydana gelen değişim sürecini bir aydın olarak değerlendirmiştir.¹¹ Toplumsal ahlaki çöküntünün ortadan kalkması için mücadele etmiş,¹² toplumda yaygın olan hurafelere savaş açmış,¹³ taassuptan uzak durarak İslam dini hakkında detaylı araştırmalar yapmış,¹⁴ İslam'ın, inanç boyutunun yanında ameli yönünün de vazgeçilmez olduğuna vurgu yapmıştır.¹⁵ Ona göre muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak için Kur'an'a dönmek gerekir.¹⁶ Kur'an ve sünnetin, dinin temel kaynağı olduğu düşüncesindedir.¹⁷ Ona göre Kur'an, önceki kitapları tasdik etmekle kalmamış onlara gözcülük ve muhafızlık da etmiştir.¹⁸ Kur'an, dinin kemali için gelmiş olup önceki kitapların böyle bir gayesi olmadığı gibi dini tamamlayacak daha mükemmel bir kitabın geleceğini haber vermişlerdir.¹⁹ Kur'an'ın en temel konusu ise Allah'ın varlığı ve birliğidir.²⁰ Şirk koşan insan ise kendisini yaratılış gayesinden uzaklaştırarak küçültmektedir.²¹ Kur'an'da neshin olmadığına dair bir kanaate sahiptir.²²

Görüşleri genel anlamda kabul görmüşken iki açıdan eleştiriye uğramıştır. Bunlardan birincisi 1926 yılında mason locasına girmesi, diğeri ise Kâdiyânî fikirlere sahip olduğu tarzındaki ithamlardır.²³ *Ana Davalarımız Ana Prensiplerimiz* adıyla İstanbul'da 1949 yılında Kültür Muhipleri Mahfili'nde vermiş olduğu konferansın basılı metninde kendisinin, masonluğu ahlâkî bir kurum olarak adlandırdığı görülmektedir. Kâdiyânîlik konusundaki ithamlar ise daha önce Kâdiyânî iken sonraları o çizgiden ayrıldığını söyleyen Mevlânâ Muhammed Ali'nin görüşlerine Tanrı Buyruğu adlı eserinde yer vermesinden kaynaklanmaktadır.²⁴

⁶ Gün, "Ömer Rıza Doğrul", 274.

⁷ Akpınar, "Ömer Rıza Doğrul", 17.

⁸ Uzun, "Ömer Rıza Doğrul", 9/489.

⁹ Gün, "Ömer Rıza Doğrul", 275.

¹⁰ Uzun, "Ömer Rıza Doğrul", 9/489.

¹¹ Akpınar, "Ömer Rıza Doğrul", 17.

¹² Rabia Banu Temur, *Dış Politika Yazarı Olarak Ömer Rıza Doğrul: Hayatı ve Dış Politika Analizi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008), 20.

¹³ Ömer Rıza Doğrul, *Kur'an ve İslam Üzerine* (İstanbul: Ağaç Yayınları, 2006), 113.

¹⁴ Uzun, "Ömer Rıza Doğrul", 9/490.

¹⁵ Doğrul, *Kur'an ve İslam Üzerine*, 221.

¹⁶ Temur, *Dış Politika Yazarı Olarak Ömer Rıza Doğrul: Hayatı ve Dış Politika Analizi*, 19.

¹⁷ Doğrul, *Kur'an ve İslam Üzerine*, 81.

¹⁸ Doğrul, *Kur'an ve İslam Üzerine*, 84.

¹⁹ Doğrul, *Kur'an ve İslam Üzerine*, 161.

²⁰ Doğrul, *Kur'an ve İslam Üzerine*, 101.

²¹ Doğrul, *Kur'an ve İslam Üzerine*, 131.

²² Doğrul, *Kur'an ve İslam Üzerine*, 75.

²³ Uzun, "Ömer Rıza Doğrul", 9/490; Temur, *Dış Politika Yazarı Olarak Ömer Rıza Doğrul: Hayatı ve Dış Politika Analizi*, 21.

²⁴ Uzun, "Ömer Rıza Doğrul", 9/490

Eserlerini şu şekilde sıralamak mümkündür: 1. Kur'an Nedir. 2. Müslümanlık Nedir. 3. "Mehmed Âkif, Şahsı ve Aile Hayatı". Eşref Edip'in Mehmed Akif: Hayatı, Eserleri ve 70 Muharirin Yazıları. 4. Tanrı Buyruğu: Kur'ân-ı Kerîm'in Tercüme ve Tefsiri. 5. Kanlı Gömlek. 6. Ekber: Bir Türk Dâhisi. 7. Cennet Fedaileri: İslâm Tarihinde Gizli ve Yıkıcı Teşekküller. 8. İslam'ın Özü ve Kur'an'ın Ruhu. 9. Yeryüzündeki Dinler Tarihi. 10. İslamiyet'in Geliştirdiği Tasavvuf. 11. Hazret-i Râbiatü'l-Adeviyye.²⁵ Bunların yanında birçok eseri tercüme ettiğini de görmekteyiz.

Tanrı Buyruğu adlı eserine gelince cumhuriyetin ilk yıllarında alfabenin değişmesi ve Osmanlıca/Arapça eserlerin kullanılmasına yönelik yasaklar nedeniyle insanların istifade edeceği Türkçe eserler konusunda zorluklar yaşanmıştır. O nedenle bu çalışma, Türkçe Kur'an meallerinin ilklerinden olması nedeniyle önemli bir yere sahiptir.

Doğrul, bu eserini kaleme alırken, Kur'an'la ilgili neredeyse her kaynağa bakmış, bunun yanı sıra diğer kutsal kitapları da incelemiştir. Son dönemde yaşamış olan Muhammed Abduh, Seyyid Ahmed Han, Mevlevî Muhammed Ali, George Sala gibi kişilerin görüşlerine de başvurmuştur.²⁶

Ömer Rıza Doğrul'un, Tanrı Buyruğu adlı eserini iki bölüm halinde ele aldığını görmekteyiz. Birinci kısımda Kur'an, İslam'ın temel esasları, peygamberler gibi İslam Dini hakkında genel bir bilgilendirme yapılmıştır. İkinci kısımda ise Kur'an'ın Arapça metninin de yer aldığı meali ve tefsirine yer verilmiştir. Tefsir kısmındaki açıklamaları kısa ve doyurucudur. Zaman zaman ayrıntılı bilgiler de vermiştir.

Bu eserde ayetler ve sûreler arasındaki münasebete değinmiş, sûreleri bölümlere ayırmak suretiyle konu konu tefsir etmiştir.²⁷ Ayrıca ayetlere bütüncül yaklaşım sergilemiş, kavram tahliline yer vermiş, işârî yorumlar yapmıştır.²⁸ Kitab-ı Mukaddes'le de kıyaslamalarda da bulunmuştur. Tercüme yaparken akıcı bir dil kullanmış, bilimsel açıklamalara yer vermiş, neshi kabul etmediğini ifade etmiştir.²⁹ Ayetleri tefsirine ise dipnotlarda yer vermiştir. Ayetlerin günümüz Müslümanları için ne anlama geldiği, alınacak derslerin neler olduğu gibi hususlara ağırlık vermek suretiyle Kur'an'ın bir yaşam kitabı olduğu gerçeğine de vurgu yapmıştır.

2. Yahudilere Yönelik Eleştirileri

Doğrul, Yahudilere yönelik eleştirilerde bulunurken toptancı bir yaklaşımla tüm Yahudileri suçlamanın doğru olmadığı kanaatindeydi. Nitekim onlardaki olumsuz hasletlerin lokal boyutta iken zamanla yaygınlık gösterdiği görülmektedir.³⁰ Kur'an'daki eleştiriler her ne kadar genellik ifade ediyor olsa da onlardan inanan ve iyi işler yapanların olduğuna dair ayetler³¹ de mevcuttur. Doğrul ise ayette geçen onların olumsuz vasıflarına dikkat çekmeyi,³² Tevrat'ı korumakla yükümlü

²⁵ Uzun, "Ömer Rıza Doğrul", 9/490-491.

²⁶ Ali Akpınar, "Tanrı Buyruğu", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/571.

²⁷ Akpınar, "Ömer Rıza Doğrul", 19.

²⁸ Akpınar, "Ömer Rıza Doğrul", 23, 29.

²⁹ Akpınar, "Tanrı Buyruğu", 39/571.

³⁰ Ömer Faruk Araz, "Yeni Ahit'te ve Kur'an-ı Kerim'deki Yahudilere Yöneltilen Eleştirilerin Analizi", *İHYA Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi*, 7/2 (2021), 822.

³¹ Âli İmrân 3/75; Mâide 5/44.

³² Ömer Rıza Doğrul, *Kur'an-ı Kerim'in Tercüme ve Tefsir-i Şerifi Tanrı Buyruğu* (İstanbul: Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık, 3. Basım, 1955), 1/125.

oldukları halde onu koruma ve sonraki nesillere doğru bir şekilde aktarma görevini yerine getirmedikleri kanaatinde. Bununla birlikte biz, bu eleştirilerde istisnaların olduğunu vurgulamak isteriz.

2.1. Allah İnançları

Öncelikle şunu belirtmek isteriz ki Yahudilikte inanç esasları, kitaplarında açık bir şekilde belirlenmiş olmayıp din alimleri ve dini kurullarca tespit edilmiştir.³³ Yahudiler, Tanrılarını genel olarak Yehova diye adlandırırlar.³⁴ Kabul ettikleri bu Tanrı sadece kendilerine ait milli bir Tanrıdır.³⁵ Lider ve savaşçı bir hüviyete sahiptir.³⁶ Öte yandan Allah inancında O'nu yaratmış olduğu varlıkların seviyesine indirmek suretiyle tecsim anlayışını benimsedikleri söylenebilir.³⁷ Örneğin Tanrının alemi altı günde yaratıp yedinci gün dinlendiği³⁸ inancı bu anlayışlarının bir sonucudur. Allah'ın sıfatlarını doğru bir şekilde anlayamama noktasında kendileriyle gökyüzü arasında beş yüz yıllık bir mesafe olduğu, o nedenle de bu kadar uzak mesafeden Allah'ın, yarattıklarını duyamayacağı³⁹ anlayışları örnek olarak verilebilir. Bu onların, Kur'an'da da belirtildiği üzere⁴⁰ Allah'ı gereği gibi takdir edememelerinden kaynaklanmaktadır.

Benzer konulara değinen Doğrul, Yahudilerin, insanların eksiklerini, kusurlarını Allah'a izafe ettiklerini dile getirmektedir.⁴¹ Mesela Yahudilere göre Allah, az önce de belirttiğimiz üzere insan gibi yorulan ve dinlenme ihtiyacı hisseden bir varlıktır. O nedenle âlemi yarattıktan sonra yedinci gün dinlenmeye çekilmiştir. Hatta Allah'ın, insan ile güreştiğini⁴² dahi iddia etmişlerdir.⁴³ Ona göre diğer bir yanlışları Allah'ı, yalnız Yahudilerin Allah'ı olarak görmeleri ve dünyayı sadece İsrailoğulları için yarattığı inancına sahip olmalarıdır. Ona göre bu düşünce dar bir bakış açısının ürünüdür.⁴⁴ Allah'a karşı isyankâr bir tavır takınmalarında O'na yükledikleri bu insan profili etkili olmuş denebilir.

2.2. Şirk Koşmaları

Allah inancıyla ilgili önemli bir mesele O'na şirk koşulmasıdır. Yahudilik, monoteist bir din olarak kabul edilmesine,⁴⁵ Tevrat'ta Allah'ın birliğinden bahsedilmesine⁴⁶ rağmen onlar, tarih boyunca başka ilahların peşinden gitmişlerdir.⁴⁷ Kur'an'da da geçtiği üzere⁴⁸ Allah'ı yarattıklarıyla aynı düzeyde görmeleri, buzağıya tapmaları,⁴⁹ insanlar arasındaki savaşı, tanrılar arasındaki savaşın

³³ Ömer Faruk Harman. "İnanç ve İbadetleri", *Kur'an'da Yahudiler*, haz. Ömer Faruk Harman (İstanbul: Kuramer Yayınları, 2019), 277.

³⁴ Çıkış 3: 15.

³⁵ Tesniye 6: 4; Ezra 1: 3.

³⁶ Hakimler 20: 23.

³⁷ Nuh Arslantaş, *Hız. Muhammed Döneminde Yahudiler* (İstanbul: Kuramer Yayınları, 2016), 352.

³⁸ Mısır'dan Çıkış 20/11.

³⁹ Arslantaş, *Hız. Muhammed Döneminde Yahudiler*, 353.

⁴⁰ "(Yahudiler) Allah'ı gereği gibi tanımadılar. Çünkü «Allah hiçbir beşere bir şey indirmede» dediler..." (En'âm 6/91).

⁴¹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 2/938.

⁴² Yaratılış 32/24-28.

⁴³ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/LXXXVI.

⁴⁴ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/LXXXVI.

⁴⁵ Mehmet Aydın, *Dinler Tarihinin Giriş* (Konya: Damla Matbaacılık, 2000), 87.

⁴⁶ Yaratılış 3:1-24; Çıkış 20:3; İşaya 43:10.

⁴⁷ Harman. "İnanç ve İbadetleri", 291.

⁴⁸ Nisâ 4/50-51; A'râf 7/138-139; Tevbe 9/30.

⁴⁹ Bakara 2/93; A'râf 7/148.

bir yansıması olarak görmeleri,⁵⁰ peygamberlerin dahi çok tanrılı bir inancı benimsediğini iddia etmeleri,⁵¹ bazen bir toplumun bazen de başka bir toplumun tanrısına inanıp inandıkları tanrılarının heykellerini yapıp evlerinde bulundurmaları,⁵² Ezra diye isimlendirdikleri Üzeyr'in Allah'ın oğlu olduğu inancını benimsemeleri⁵³ bunun örneklerindedir. Oysa Tevrat'ta Üzeyr'in, Hz. Musa'ya gönderilen vahyi iyi bilen bir bilgin olduğundan bahsedilmektedir.⁵⁴ Üzeyr'in Allah'ın oğlu olduğu iddialarının temelinde onun, kaybolan Tevrat'ı yeniden yazması yer almaktadır.⁵⁵ Bu iddia da bulunanların, Yahudilerden bir grup olduğu anlaşılmaktadır.

Şirk anlayışını benimsemelerine temel teşkil eden Eski Ahid'in birçok bölümünde başka tanrıların varlığından bahsedilir.⁵⁶ Bunların en güçlüsü olarak da Yehova kabul edilir.⁵⁷ Kabala'ya (Yahudi mistisizmi) göre evren tek bir tanrının değil birçok tanrının yönetimindedir.⁵⁸ Dindar bir Yahudi'nin görevi, günlük ibadetleri esnasında erkek ve dişi tanrılar arasındaki cinsel birleşmeyi sağlamak adına çaba göstermesi, bazı sözler sarf etmesidir.⁵⁹ Bu tür şirk anlayışları nedeniyle Kur'an'da⁶⁰ İbrahimî geleneğe vurgu yapılarak Yahudiler, tevhid inancını kabul etmeye davet edilmiştir.⁶¹

Benzer istikamette görüş beyan eden Doğrul'a göre Yahudilerden bazıları, bütün âlemin babası olarak gördükleri Allah'ın, yeryüzü ile doğrudan bir temasının olamayacağını, o nedenle bu teması sağlayan *Logos/Kelimenin* var olduğunu iddia etmişlerdir.⁶²

İnançlarındaki şirk unsurları bununla sınırlı değildir. Ayette de geçtiği üzere⁶³ Yahudiler, Üzeyr (as)'i Allah'a ortak koşmuşlardır.⁶⁴ Doğrul, bu ortak koşanların onlardan bir grup olduğuna dair bir bilginin olduğunu da söylenmiştir. Ona göre Yahudilik inancında Üzeyr'i Allah'a ortak koşmanın olduğunu kendileri de kabul etmektedirler. Nitekim İsrailoğulları nezdinde peygamberleri arasında Üzeyr'in ayrı bir yeri vardır. Onun çok bilgili, çok yetkin bir kişiliğe sahip olduğu onlar arasında hep dile getirilmektedir.⁶⁵

Öte yandan Kur'an'da Hz. Musa dönemindeki İsrailoğullarının, buzağıya tapmaları hadisesinden de bahsedilmektedir.⁶⁶ Doğrul, buzağıya tapma adetinin onlara Mısırlılardan geçtiği kanaatinde.⁶⁷ Bakara sûresinde yer aldığı üzere⁶⁸ inek kesmelerinin emredilmesinin de onların bu

⁵⁰ Krallar 20: 23.

⁵¹ Karen Armstrong, *Tanrı'nın Tarihi*, çev. Oktay Özel vd. (İstanbul: Pegasus Yayıncılık, 2017), 91.

⁵² Ali Osman Kurt, *Erken Dönem Yahudi Tarihi (Yahudiliğin Mimarı Ezra)* (İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007), 51.

⁵³ Tevbe 9/30.

⁵⁴ Ezra 7: 1-6.

⁵⁵ Arslantaş, *Hz. Muhammed Döneminde Yahudiler*, 359.

⁵⁶ 2.Tarihler 2: 5.

⁵⁷ İsrail Shakak, *Yahudi Tarihi Yahudi Dini*, çev. Ahmet Emin Dağ (İstanbul: Anka Yayınları, 3. Basım, 2004), 67.

⁵⁸ Shakak, *Yahudi Tarihi Yahudi Dini*, 68-69.

⁵⁹ Shakak, *Yahudi Tarihi Yahudi Dini*, 70-71.

⁶⁰ Âl-i İmrân 3/64, 95.

⁶¹ Saime Leyla Gürkan, "Temel Kavramlar", *Kur'an'da Yahudiler*, haz. Ömer Faruk Harman (İstanbul: Kuramer Yayınları, 2019), 40.

⁶² Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/186.

⁶³ Tevbe 9/30.

⁶⁴ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/CXCIII.

⁶⁵ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/318.

⁶⁶ A'râf 7/148.

⁶⁷ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/28.

hayvana olan aşırı saygılarını yok etmek amacıyla gerçekleştirildiği düşüncesini dile getirmiştir.⁶⁹ İnek kesmelerinin gerekçesi olarak öldürdükleri kişiye ineğin bir parçasıyla vurduklarında öldüren kişiyi söylemesi hadisesinde burada öldürülen kişinin Hz. İsa olması gerektiğini iddia etmektedirler. Her ne kadar onu öldürmemiş olsalar da öldürülmüş gibi göstermek de ona göre katil kelimesinin anlamı içerisine girmektedir.⁷⁰ Fakat ayetin bağlamı ve orada İsrailoğullarının, Hz. Musa'dan kendileri için dua etmesini istemeleri, ineğin rengini vs. sormaları onun bu iddiasını çürütmektedir.

Neticede Tanrı'yı yaratılmışlarla aynı düzeyde görmeleri, ona birçok varlığı ortak koşma gibi bir garabeti de beraberinde getirmiştir. Doğrul'un da ifade ettiği üzere bu varlık bir insan ya da hayvan olarak kendini göstermiştir. Dünyevi çıkarlarına ve kişiliklerine aykırı gördükleri noktalarda Tanrı'ya karşı başka varlıklara sığınma durumu farklı şekillere bürünerek ortaya çıkmıştır.

2.3. Melek İnançları

Yahudilerin, melekleri Allah'ın oğulları,⁷¹ cinlerin kızları, Allah'ın cinlerle evliliğinden doğan varlıklar olarak nitelendirdikleri,⁷² Cebrail ve Mikail'i meleklerin kralları olarak kabul ettikleri görülmektedir.⁷³ Bazı meleklerle düşmanlık ettikleri Kur'an'da⁷⁴ yer almaktadır. Medine Yahudileri bağlamında düşünecek olursak Cebrail'e düşmanlık etmelerinin, başlarına gelen felaket haberlerini onlara aktarması, Hz. Peygamber'e vahiy getirmesi, Cebrail'in getirdiği Kur'an'da Yahudilere eleştirilerin bulunması gerekçelerine dayandığı anlaşılmaktadır.⁷⁵ Buna mukabil Talmud'da Cebrail lehine bazı ifadeler yer almaktadır.⁷⁶

Bununla birlikte Yahudilerin melek inançlarında tek düze bir yapının olmadığı, melekleri farklı şekillerde değerlendirdikleri görülmektedir. Doğrul'a göre Yahudiler, meleklerle ifrat derecesinde saygı göstermektedirler.⁷⁷ Örneğin Mikail'i dost kabul edip suç işleyenlere hak ettikleri cezayı indirdiğine inandıkları için Cebrail'e düşman gözüyle bakmaktadırlar.⁷⁸ Yine onun ifade ettiği üzere Yahudilerin, meleklerle aşırı saygı gösterdikleri, onlarla da Allah'a hitap eder gibi konuştukları görülmektedir.⁷⁹ Bu anlayışları meleklerle saygıdan ziyade Allah'a karşı saygısızlık olarak değerlendirilebilecek bir durumdur.

2.4. Kitaplarını Tahrif Etmeleri

Yahudiler, Tanrı'nın, kendilerini özel olarak seçmek suretiyle verdiğini iddia ettikleri Tevrat'ın bir kısmını⁸⁰ dışardan gelen baskıların da etkisiyle değiştirmişlerdir.⁸¹ VII-IX. yüzyıllarda Yahudi kutsal metinlerinin daha çok yorumundaki tahriften bahsediliyorken Makdisî (öl. 355/966), Tevrat nüshaları arasındaki tutarsızlıklardan hareketle ilk defa lafız tahrifinden bahset-

⁶⁸ Bakara 2/67-73.

⁶⁹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/33.

⁷⁰ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/34-35.

⁷¹ Yaratılış 6: 2.

⁷² Arslantaş, *Hz. Muhammed Döneminde Yahudiler*, 361.

⁷³ Daniel 10: 13.

⁷⁴ Bakara 2/97-98.

⁷⁵ Harman. "İnanç ve İbadetleri", 304. Esed, *Kur'an Mesajı*, 1/27, dn. 80.

⁷⁶ Babil Talmudu, Yoma 77a.

⁷⁷ Doğrul, *Kur'an ve İslam Üzerine*, 145.

⁷⁸ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/42.

⁷⁹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/XCVIII

⁸⁰ Arslantaş, *Hz. Muhammed Döneminde Yahudiler*, 355.

⁸¹ Shakak, *Yahudi Tarihi Yahudi Dini*, 54.

miştir.⁸² İbn Hazm ise onun eleştirilerini daha sistematik hale getirip konuyla ilgili geniş malumatlar paylaşmıştır.⁸³

Bu tahrifat daha çok ilahi hükümlerin yorumlanmasında meydana gelmiştir.⁸⁴ Kitaplarında yazılan hükme aykırı yorumlar yapmaları bunun en bariz şekli olmuştur. “Hiçbir zaman çalma.” (Çıkış, 20:15) emrine rağmen Yahudi olmayandan çalmayı büyük günah saymamaları, “göze göz, dişe diş” (Çıkış, 20:24) hükmü açık olmasına rağmen kısas uygulamasını paşa cezasıyla geçiştirmeleri, bunlara örnek verilebilir.⁸⁵ Son dönemlerde ise Siyonizm’in ve İsrail’in politikalarına hizmet etmek adına diğer insanlara karşı düşmanca ifadelerin yer aldığı kısımlar çıkarılmış ya da değiştirilmiştir.⁸⁶

Görüldüğü üzere Kur’an’dan önce gönderilen semavi kitapların tahrif edildiği bir gerçektir. Bu bağlamda Doğrul, Allah’ın, onların kitaplarına uzun ömür biçmemesi nedeniyle Yahudilerin, kitaplarını tahrif ettikleri kanaatindedir.⁸⁷ Kur’an’ın korunacağına dair ise ayet mevcuttur.⁸⁸ Zaten kitaplarını tahrif ettiklerini batılı ilim adamlarının kabul ettiği de bilinmektedir.⁸⁹ Ona göre Yahudiler, tahrif ettikleri kitaplarına dahi uymamaktadırlar. Nitekim Hz. Musa şeriatına uymamak için İslam şeriatına göre muhakeme olmak istemişlerdir.⁹⁰ Ayrıca kitaplarını parçalar halinde kağıtlara yazarlar, onlardan bir kısmını insanlara gösterir bir kısmını gizlerlerdi.⁹¹ Görülen odur ki Tevrat’ın büyük bir kısmını tahrif ettikleri gibi geri kalan bölümünde de hiçbir ilahi mesaj kalmamasına yönelik bir çaba ortaya koymuşlardır.

Öte yandan Doğrul’un da ifade ettiği üzere Tevrat çelişkilerle doludur. Mesela orada bir taraftan Hz. İbrahim, Hz. Lût’tan takvalı bir insan olarak bahsederken diğer taraftan aynı kitapta Hz. Lût’un, kızlarıyla müstehcen durumlarından bahsedilmesi bir çelişkidir.⁹² İlahi hitapta bir çelişki olmayacağına göre bu durum, Tevrat’ın tahrif edildiğinin göstergesidir.

2.5. Peygamberlere Karşı Tavırları

Yahudi tarihinde peygamberlere karşı olumsuz bir tavır sergilenmiştir. Diğer toplumlara gönderilen peygamberlere iman etme gereği duymayıp kendi peygamberlerine dahi eziyetler etmişler, hatta bir kısmını öldürmüşlerdir. En büyük peygamber olarak gördükleri Hz. Musa’ya dahi olmadık eziyetler etmişler,⁹³ Davud ve Süleyman peygamberleri ise peygamberlikten ziyade güçlü bir kral olarak kabul etmişlerdir.⁹⁴ Bu olumsuz tavırlarını daha ileri boyuta taşıyarak onlara yönelik ağır ithamlarda bulunmuşlardır. Hz. İsmail ile ilgili kadınları kirletmesi, puta tapması ve İshak’ı öldürmeye teşebbüs etmesi gibi ağır suçlamalar,⁹⁵ Hz. İsa ile ilgili edebe aykırı beyanlar, cinsel

⁸² Baki Adam, “Yahudi Kutsal Metinleri”, *Kur’an’da Yahudiler*, haz. Ömer Faruk Harman, (İstanbul: Kuramer Yayınları, 2019), 382-383.

⁸³ Adam, “Yahudi Kutsal Metinleri”, 383-384.

⁸⁴ Abdülhakim Murad, *İslam ve Hıristiyanlık*, çev. Onur Atalay (İstanbul: Etkileşim Yayınları, 2007), 27.

⁸⁵ Shakak, *Yahudi Tarihi Yahudi Dini*, 75.

⁸⁶ Shakak, *Yahudi Tarihi Yahudi Dini*, 53.

⁸⁷ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/CXI.

⁸⁸ Hicr 15/9.

⁸⁹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/35.

⁹⁰ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/204. Mâide sûresi 43. ayeti bağlamında bu konuya işaret etmiştir.

⁹¹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/241.

⁹² Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/273.

⁹³ Harman. “İnanç ve İbadetleri”, 300-302. Bkz. Mâide 5/70; Ahzâb 33/69.

⁹⁴ Arslantaş, *Hız. Muhammed Döneminde Yahudiler*, 358.

⁹⁵ Arslantaş, *Hız. Muhammed Döneminde Yahudiler*, 39.

ithamlar, cehennemde kaynayan dışkının içine atılacağı şeklinde ifadeler Talmud'un 5. bölümünde yer almaktadır.⁹⁶ Yine kitaplarında Hz. İsa'yı Tanrı'nın oğlu olarak nitelendirdikleri,⁹⁷ onu ve havarilerini kokuşmuş sahtekârlar olarak nitelendirdikleri⁹⁸ de görülmektedir. Hz. Peygamber'e, peygamberlerin sadece İsrailoğullarından gelebileceğini, Hz. Musa'dan sonra peygamber gelmediğini iddia ederek karşı çıkmışlar⁹⁹ ve hem onu hem de önde gelen Müslümanları öldürme girişiminde bulunmuşlardır.¹⁰⁰ Bir başka husus Yahudi tarihinde yalancı peygamberlerin çıktığı¹⁰¹ da bilinmektedir.

Peygamberlere düşmanlık etmeleri, onların tebliğ ettiği hak davadan istifade etmemelerine sebep olmuştur. Bildiğimiz kadarıyla İsrailoğulları, en çok peygamber gönderilen toplumlardandır. Doğrul'a göre çok sayıda peygamberle karşılaşmaları onların ilimlerini ve hidayetlerini artırması gerekirken onlar, peygamberlere düşmanlık etmişler, yürekleri katılmış, hislerini kaybetmişler, bundan dolayı da kalplerimiz kılıflıdır demişler ve lanete uğramışlardır.¹⁰² Görüldüğü gibi peygamberlerine karşı itaatsizlikleri söz konusudur. Doğrul bu noktaya da temas etmiştir. Şöyle ki Hz. Musa, onları kutsal topraklara girmeye davet etmiş, onlar bu emre itaat etmeyerek çölde kırk yıl boyunca dolaşmışlardır. Bu emre itaat etmeyenlerin tamamı ölüp gitmiştir. O, Bakara 2/243. ayetinin buna işaret ettiği kanaatindedir.¹⁰³

Şu da bir gerçek ki ırkçı bir zihniyete sahip olmaları, kendilerinden olmayan hiçbir peygambere inanmamaları gibi bir sonucu doğurmuştur. Doğrul'a göre kendi kitaplarında (Tesniye 18:18), gelecek peygambere iman etmeleri emredilmişken Arap bir toplumdan geldiği için Hz. Peygamber'e iman etmemişlerdir.¹⁰⁴ Zaten Hz. Musa şeriatına uymayan hiçbir peygambere inanmazlardı.¹⁰⁵ Şu da var ki onlar, İsrailoğullarından gelen peygamberlere de iman etmiyorlar¹⁰⁶ onları mücadelelerinde yalnız bırakıyorlardı. Yahudilerin, Hz. Musa'ya çok soru sordukları gibi aynı alışkanlığı Hz. Peygamber'de de devam ettirdikleri görülmektedir.¹⁰⁷ Soru üslupları da kibar ve nazik değildi. Nitekim Doğrul, Bakara 2/104. ayetinden hareketle onların, peygamberlere hitaplarında terbiye sınırlarını aştıklarını dile getirmektedir.¹⁰⁸

Peygamberlere sadece kırıncı davranmıyorlar, işkence ediyorlar, daha da ileri giderek onları öldürüyorlardı. Nitekim Doğrul'un da işaret ettiği üzere Yahudilerin, peygamberleri öldürmeleri hadisesine İncil'de (Matta 23:35) Hz. İsa'nın diliyle yer verilmektedir.¹⁰⁹ Bakara 2/61. ayetinde de Hz. Peygamber'e suikast girişiminde bulduklarına işaret olduğu kanaatindedir.¹¹⁰

Netice itibarıyla Tanrı'ya başkaldırmaları, O'nun gönderdiği elçilere de aynı tepkiyi göstermelerine neden olmuştur. Kendi ırklarından olmayan peygamberleri kabul etmemeleri, pey-

⁹⁶ Shakak, *Yahudi Tarihi Yahudi Dini*, 49.

⁹⁷ Mezmurlar 2: 7.

⁹⁸ Shakak, *Yahudi Tarihi Yahudi Dini*, 56.

⁹⁹ Arslantaş, *Hız. Muhammed Döneminde Yahudiler*, 153.

¹⁰⁰ Arslantaş, *Hız. Muhammed Döneminde Yahudiler*, 179.

¹⁰¹ Harman. "İnanç ve İbadetleri", 300.

¹⁰² Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/39.

¹⁰³ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/87.

¹⁰⁴ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/39, 42, 56.

¹⁰⁵ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/125.

¹⁰⁶ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/40.

¹⁰⁷ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/45.

¹⁰⁸ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/43.

¹⁰⁹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/31.

¹¹⁰ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/31.

gamberlere verdikleri değerden ziyade kendi ırklarını yüceltme amacına yöneliktir. Bu davranışları onların, maneviyattan yoksun, materyalist bir zihniyete sahip olduklarının göstergesidir.

2.6. İnançlarının Özünü Kaybetmeleri

Yahudilerin Allah'a, peygamberlere, meleklerle karşı olumsuz tavır takınmaları en baştan itibaren sağlam temele dayanan bir inanç sistemini benimsemediklerini göstermektedir. Onları bir arada tutacak sağlam bir temele dayanmamaları neticesinde düşmanlarına karşı birlikte hareket edebilecek güçlü bir yapı oluşturamamışlar,¹¹¹ inanç ve ibadet boyutuyla dini değerlerinde değişimin meydana gelmesine sebep olmuşlardır. Ölen bir insana dokunan kişinin yedi gün kirli kabul edilmesi,¹¹² bu örneklerden sadece bir tanesidir.

Diğer taraftan peygamberleri döneminde dahi ortaya koydukları isyankâr tavırları sonraki dönemlerde çok daha kötü bir hale gelmiştir. Var olan az sayıdaki iyi hasletlerini de kaybetmişler, Doğrul'un işaret ettiği gibi gösterişlere değer vermek suretiyle özünü ve ruhunu tamamen kaybetmişlerdir.¹¹³ Hz. Musa'dan sonra gelen Hz. Davut ve Hz. İsa tarafından durumlarını düzeltmeleri için defalarca uyarılmışlar, bu uyarılara kulak asmadıkları için de bu peygamberlerden sonra başlarına birçok felaket gelmiş, saldırılar karşısında ülkeleri harap olmuş ve birçoğu esir düşmüştür.¹¹⁴ Son şansları olarak Hz. Peygamber gönderilmiş, ona uydukları takdirde Allah'ın rahmetini elde edecek, aksi takdirde bu rahmetten ebediyen mahrum kalacaklardı. Fakat onlar bu fırsatı da kaçırmışlardır. Bunun sonucunda da Medine'den, Hayber'den çıkarılmışlar, kendileri için kutsal olan Kudüs Müslümanların egemenliğine girmiştir.¹¹⁵

Son dönemlerde de dünyayı ifsat edecek hareketlere öncülük etmişlerdir. Bu bağlamda Materyalizmi kurmak ve maddeyi ilahlaştırmak, cinsel arzuların serbest bırakılmasını istemek, aile hayatını yok etmek ve sosyal ilişkileri bozmak suretiyle -ki bu sayılan akımları başlatan Karl Marks, Freud ve Durkheim Yahudi asıllıdır-¹¹⁶ dinlerini özünden uzaklaştırmışlardır.

2.7. Üstün Millet İnançları

Seçilmişlik inancı Yahudilerin kutsal metinlerinde ve teolojisinde merkezi bir yere sahiptir.¹¹⁷ Tanrı'nın İsrailoğulları ile sözleşme yapmasını O'nun gözde kulları oldukları şeklinde yorumlamışlardır.¹¹⁸ Bu düşünceye sahip olmalarında diğer toplumlar tarafından dışlanmalarının etkisi büyük olmuştur.¹¹⁹ Yahudiler, kendilerini üstün kabul ettikleri için diğer insanlara tepeden bakmışlar, onları aşağılamışlar, bu yüzden de onların nefretini kazanarak tecrit edilmişlerdir.¹²⁰ İshak peygamberi Hz. İsmail'den üstün tutmalarının bir nedeni de Hz. İsmail'in annesi Hacer'in, İsrailoğullarından değil Mısırlı bir aileden olmasıdır.¹²¹ İbrani ailesi içerisinde bazı kollara da onlar tarafın-

¹¹¹ Arslantaş, *Hız. Muhammed Döneminde Yahudiler*, 184.

¹¹² Sayılar 19: 11.

¹¹³ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/XII, 2/853.

¹¹⁴ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/213, 2/461.

¹¹⁵ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 2/452-453.

¹¹⁶ Seyyid Kutub, *Yahudi ile Savaşımız*, çev. Harun Özcan (İstanbul: Beka Yayıncılık, 2019), 109.

¹¹⁷ Çıkış 19: 5.

¹¹⁸ Armstrong, *Tanrı'nın Tarihi*, 86.

¹¹⁹ Arslantaş, *Hız. Muhammed Döneminde Yahudiler*, 155.

¹²⁰ Kutub, *Yahudi ile Savaşımız*, 100.

¹²¹ Arslantaş, *Hız. Muhammed Döneminde Yahudiler*, 38.

dan üstünlük tanınmıştır.¹²² Yahudi felsefesinin önemli yazarı Maimonides, *Kafası Karışıklar İçin Rehber* adlı kitabında Türkleri, kuzeydeki göçebeleri, siyahileri ve onlara benzeyen insanları, hayvanlara benzetmiş, insan seviyesinde görmemiştir.¹²³ Bir Yahudi mezhebi olan Habbad hareketinin temel kitabı Hatanya'ya göre Yahudi olmayanlar, içlerinde hiçbir şey bulunmayan şeytani yaratıklardır. Embriyoları Yahudilerinkinden farklıdır. Yahudi olmayanların varlığı gereksiz olup diğer bütün varlıklar Yahudiler için yaratılmıştır.¹²⁴ Talmud'da Yahudi olan bir kişiden faiz almak yasakken Yahudi olmayan bir kişiden yüksek miktarda faiz almakta bir sakınca görülmemiştir.¹²⁵

Yahudilerin bu iddialarının aksine ayette¹²⁶ de belirtildiği üzere onların seçilme sebebi, İbrahim (as)'e yapılan vaat sebebiyle onun soyundan gelmeleri ve mazlum konumunda bulunmaları ile ilgilidir. Bu üstünlük kendi zamanlarıyla sınırlı olup sözlerinde durmaları ve zalimlik yapmalarını şartına bağlanmıştır.¹²⁷ Bu şartları taşımadıklarına göre herhangi bir üstünlükten de söz edilemez.

Doğrul, Yahudilerin Allah'ın gözde kulları ve üstün kıldığı millet oldukları inancını Bakara sûresi 2/62. ayetinin çürüttüğü kanısındadır.¹²⁸ Çünkü o ayette herhangi bir ırk ayrımı yapmaksızın iman eden ve salih amel işleyen tüm insanların Allah katında aynı konumda olacaklarından bahsedilmektedir. Ayrıca az önce de değindiğimiz üzere onların üstünlüklerinden bahseden Bakara sûresi 2/47. ve 122. ayetleri, ırksal bir üstünlük olarak değil, kendilerine gönderilen peygamberlere boyun eğdikleri dönemle ve o dönemdeki inkarcılara üstünlük olarak¹²⁹ anlaşmıştır.

Bu anlayışlarının etkisi Hz. Peygamber döneminde de kendini göstermiştir. Doğrul'a göre üstün millet oldukları inançları sebebiyle Hz. Peygamber'in peygamberliğini bir türlü kabullenemeyip kibirlerine yedirememişlerdir. Çünkü böyle bir olguyu kabullenmek nefislerine ağır geliyor, ırkçılıklarına dokunuyordu¹³⁰ Bu da gösteriyor ki dünyaya bakışları iyi bir insan ve iyi bir kul olmaktan ziyade ırklarını, dolayısıyla da kendilerini yüceltme şeklinde tezahür etmiştir.

2.8. Cehennemde Uzun Süre kalmayacakları İnancı

Kendilerini ayrıcalıklı görmelerini sadece bu dünya ile sınırlandırmadıkları görülmektedir. Yahudilikteki yaygın görüşe göre hem İsrailoğullarından hem de diğer milletlerden kötü insanlar, cehennemde on iki ay kaldıktan sonra yok olacaklardır. Yahudi öğretisini reddedenler ise sonsuza dek cehennemde kalacaklardır.¹³¹ Günümüz reformist Yahudileri, Tanrı'nın merhametiyle bağdaşmadığı gerekçesiyle cehennem kavramını reddetmişler, liberal Yahudi grupların çoğu da cennet ve cehennemin fiziki manada var olamayacağını iddia etmişlerdir.¹³² Kutsal kitaplarının, ahiret konusunda ayrıntılı bilgiler vermemesi onları bu inanca itmiş gözükmektedir.

Benzer görüşlere eserinde yer veren Doğrul, Yahudilerdeki yaygın kanaatin, bir Yahudi ne kadar kötü olursa olsun Dathan, Ahıram ve dinsiz olanların dışındaki Yahudilerin, on bir ay ya da

¹²² Arslantaş, *Hç. Muhammed Döneminde Yahudiler*, 38.

¹²³ Shakak, *Yahudi Tarihi Yahudi Dini*, 56-57.

¹²⁴ Shakak, *Yahudi Tarihi Yahudi Dini*, 59.

¹²⁵ Yasamın Tekrarı 23: 20.

¹²⁶ Bakara 2/124.

¹²⁷ Gürkan, "Temel Kavramlar", 100, 104, 115.

¹²⁸ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/31.

¹²⁹ Salah Abdülfettah el- Halidî, *Tasvîbât fî fehmî ba' dî'l-âyât* (B.y.: Dâru'l-Kalem, ts.), 133.

¹³⁰ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 2/938.

¹³¹ Harman. "İnanç ve İbadetleri", 308.

¹³² Harman. "İnanç ve İbadetleri", 309.

bir seneden fazla cehennemde kalmayacakları şeklinde olduğunu dile getirmektedir.¹³³ Görülen odur ki ırkçı zihniyetlerine rağmen bu düşüncelerini ahiretle ilgili meselelerde farklı bir yapıya büründürmüşlerdir.

Kur'an ayetleri, onların bu iddialarında samimi olup olmadıklarını test etmek üzere kendilerine bazı sorular yönelmektedir. En başta eğer ki ahirette böyle bir kazançları olacağını düşünüyorsa ölümü temenni etmelerinin¹³⁴ gerektiğidir. Fakat onlar, bunun aksine dünyada çok daha uzun süre yaşamayı istemekte,¹³⁵ ölümden sonrası için bir endişe yaşamaktadırlar.

2.9. Diğer Dinlere Yaklaşımları

Üstün millet inançlarının bir sonucu olarak diğer dinlere ve mensuplarına karşı hoşgörülü bir yaklaşımı olmamıştır. Örneğin 1980 yılında Kudüs'te yüzlerce İncil nüshası herkesin gözü önünde Yahudiler tarafından yakılmıştır.¹³⁶ Yahudi çocuklarına bir mezarın yanından geçerken orada yatan Yahudilere dua etmek Yahudi olmayanların annelerine beddua etmek öğretilmektedir.¹³⁷ Öte yandan Hz. Peygamber'e, Hz. İsa gibi hakaret içeren ağır sözler söylememişlerdir. İncil gibi Kur'an yakılmamıştır.¹³⁸ Bununla birlikte Medine'de İslam'a karşı önyargılı ve düşmanca hisler besleyen birçok Yahudi din adamından bahsedilmektedir.¹³⁹ Kurtuluşa ermelerinin, önce kendi kitaplarına sonra da Hz. Peygamber'in tebliğine ve ona inen vahye inanmaları şartına bağlanması Kur'an'da onlar hakkındaki ayetlerden çıkan sonuçtur. Bu, aynı zamanda kendi kitaplarına uymalarının da bir gereğidir.¹⁴⁰

Doğrul'a göre Yahudiler, sadece kendi dinlerinden olanların hidayet üzere olacağı kanaatinde dirler.¹⁴¹ O yüzden Tevrat'tan başka hiçbir kitabı kabul etmezler.¹⁴² Ayette de geçtiği üzere¹⁴³ cennete sadece Yahudilerin gireceğini iddia etmektedirler.¹⁴⁴ Bu iddialarının asılsız olduğu, kurtuluşun Allah'a teslim olmak ve insanlara iyilik etmekten geçtiği yine Kur'an'da¹⁴⁵ dile getirilmiştir.¹⁴⁶ Bu bağlamda Hıristiyanlığa bakışlarının olumsuz olduğunu Doğrul, dile getirmektedir. Hatta Hz. İsa hakkında iftiralarına da değinmektedir. Ona göre Yahudiler, Hz. Meryem'e bir Yahudi ile zina ettiği iftirasını atmışlardı.¹⁴⁷ Yahudilerin, Hz. İsa'yı zina mahsulü sayıp şeytandan gelmiş biri gibi görmelerine karşılık Kur'an'ın, onun Allah tarafından gelen bir ruh olduğu ifadesini kullanarak cevap verdiğini söylemektedir.¹⁴⁸ Öte yandan Hz. İsa'nın peygamberliğini kabul etmedikleri gibi Allah katından bir ruh olduğuna da inanmıyorlar,¹⁴⁹ onun yalancı olduğunu iddia ediyorlardı.¹⁵⁰

¹³³ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/37.

¹³⁴ Bkz. Bakara 2/94.

¹³⁵ Bkz. Bakara 2/96.

¹³⁶ Shakak, *Yahudi Tarihi Yahudi Dini*, 50.

¹³⁷ Shakak, *Yahudi Tarihi Yahudi Dini*, 54.

¹³⁸ Shakak, *Yahudi Tarihi Yahudi Dini*, 174.

¹³⁹ Arslantaş, *Hız. Muhammed Döneminde Yahudiler*, 150.

¹⁴⁰ Gürkan, "Temel Kavramlar", 68.

¹⁴¹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/CIX. Çıkış 19: 5-6.

¹⁴² Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/CV.

¹⁴³ Bkz. Bakara 2/111.

¹⁴⁴ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/CIX.

¹⁴⁵ Bakara 2/112.

¹⁴⁶ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/45.

¹⁴⁷ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/184.

¹⁴⁸ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/190.

¹⁴⁹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/190.

Doğrul ise Yahudilerin, Hıristiyanların hiçbir şey üzere olmadığı düşünceleri bağlamında her dinde mutlaka iyilik bulunacağını, Kur'an'ın da bu yönde beyanları olduğunu dile getirmektedir.¹⁵¹ Yani tahrif edilmiş bir kitaba sahip olsalar da içinde doğruluk adına kırıntılar bulunacaktır.

Son elçi Hz. Peygamber'e bakışlarının olumsuz olduğuna da değinen Doğrul, onların, Hz. Peygamber'e indirilen vahyi kabul etmediklerini,¹⁵² Hz. Peygamber'in, kendi menfaatlerine hizmet etmeyeceğini anladıklarında ona muhalefet ettiklerini dile getirmektedir.¹⁵³ Zaten ona göre kendi kitaplarını dahi tahrif eden bir toplumun Müslüman olmasının beklenmemesine Bakara sûresi 2/75. ayetinin işaret ettiği kanaatindedir.¹⁵⁴ İçlerinden bazı insafli kişilerin, Hz. Peygamber'le ilgili müjdenin yer aldığı Tevrat ayetlerini açıklamalarına diğer bir kısmının kızdığını da söylemiştir.¹⁵⁵ Ayrıca o, Yahudilerin, herkesi içine alacak mesajlarla dolu İslam'ı kabul etmemelerini dar kafalı olmalarına bağlamaktadır.¹⁵⁶

Doğrul'un onlar hakkındaki ilginç bir tespiti Hz. Adem'in iki oğlundan bahseden kissa¹⁵⁷ ile ilgilidir. O, Habil-Kabil kıssasında kastedilenlerin, İsrailoğullarından iki kişi olabileceğine dair müfessirlerin görüşlerine yer verdikten sonra Yahudilerin, Hz. Peygamber'e suikastına da burada işaret olabileceğini söylemektedir.¹⁵⁸ Bu düşünceye göre Kabil, Yahudiler, Habil ise Hz. Peygamber'dir. Zaten Doğrul'a göre Yahudiler, hem Müslümanları aşağılamakta hem de onları bahane ederek inandıkları Allah'a hakaret etmekteydiler. Örneğin Müslümanlar, savaş için hazırlık yapmak üzere aralarında yardım toplama faaliyeti icra ederken Yahudiler, bu davanın savunulması için insanların yardımına muhtaç olunmaması gerektiğini söyleyerek Müslümanlarla alay ederlerdi. Zaten Âl-i İmrân sûresi 3/181. ayetinde geçtiği üzere Allah'ın fakir, kendilerinin zengin olduğunu iddia etmişlerdi.¹⁵⁹

Diğer dinlere bakışlarında sağlam bir temele dayanmayan inançlarından ötürü o dinleri ve mensuplarını düşünce temelli eleştirmek yerine hakaret ve iftiralarla karalamaya çalıştıkları, onları yok etme temelli bir siyaset güttükleri anlaşılmaktadır.

2.10. İslam Düşmanlarıyla Birlikte Hareket Etmeleri

Yahudiler, hep bir korku içerisindeyler.¹⁶⁰ Bu korkunun kaynağı da temelde Müslümanlardır. O nedenle Müslümanlara karşı diğer toplumlarla ortak hareket etme ihtiyacı hissetmişlerdir. En baştan itibaren Müslümanlara karşı hile, fitne ve bozgunculuk içerisinde yer almış ve bunun sonucunda çok zarar görmüşlerdir.¹⁶¹ Mekke müşriklerinin Bedir'de ağır bir yenilgi almaları onları üzmüş, yeni bir saldırı yapmaları için Medineli bazı Yahudiler Mekkeli müşriklerle görüşerek onlara destek vereceklerini söylemişlerdir.¹⁶² Ka'b. b. Eşref gibi bazı Yahudiler, Bedir'de öldürülen

¹⁵⁰ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/CXV.

¹⁵¹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/47.

¹⁵² Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/241.

¹⁵³ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/14.

¹⁵⁴ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/35.

¹⁵⁵ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/36.

¹⁵⁶ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/53.

¹⁵⁷ Mâide 5/27-31.

¹⁵⁸ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/200-201.

¹⁵⁹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/209-210.

¹⁶⁰ Haşr 59/13.

¹⁶¹ Kutub, *Yahudi ile Savaşımız*, 83.

¹⁶² Arslantaş, *Hz. Muhammed Döneminde Yahudiler*, 134.

müşriklere mersiyeler yazmışlardır.¹⁶³ Hendek savaşının meydana gelmesinde Yahudilerin, Mekke müşrikleriyle yaptıkları görüşmeler etkili olmuştur.¹⁶⁴ Ayrıca Arap yarımadasındaki müşrik kabileleri tek tek dolaşıp İslam aleyhine kışkırtmışlardır. Sonraki dönemlerde haçlı ordularının İslam dünyasına saldırılarında da yine Yahudilerin etkisinin olduğu söylenmiştir.¹⁶⁵ İslam dünyasındaki uyanış hareketlerine karşı Komünizmi yaymaya çalışmışlardır.¹⁶⁶ Hezekiel sifrinin 38. ve 39. bölümlerini yorumlayanlar İsrail'le savaşıacakların daha çok kuzeyden geleceklerini söylemişlerdir.¹⁶⁷ İsrail'in kuzeyinde ise Türkiye vardır. Bu hareketlere destek vermelerinin temel gerekçesi bu olsa gerektir.

İslam'ı ve Müslümanları yok etme gayesini temel felsefe olarak benimsemeleri konusuna değinen Doğrul'a göre Yahudiler, Müslümanlığı ortadan kaldıracak bütün hareketlere katılmışlar,¹⁶⁸ bu amacı gerçekleştirmek adına Hıristiyanlığın tabileriyle dahi ortak hareket etmişlerdir. Bu bağlamda Hz. Peygamber döneminde Medine'deki Yahudilerin, Mekkeli müşriklerle ortak hareket ederek onlara destek olmaları ve onları Müslümanlar aleyhine kışkırtmaları konusuna Doğrul'un vurgu yaptığı görülmektedir.¹⁶⁹ Hatta Mekke müşriklerinin Müslümanları oradan çıkardıkları gibi Yahudilerin de Müslümanları Medine'den çıkarma arzusunda olduklarını, bu davranışlarının zalimlik olduğunu dile getirmektedir.¹⁷⁰ Böyle düşmanca bir davranış sergilemelerinin bir gerekçesi olması gerekir. Doğrul, İslam düşmanlarıyla ortak hareket etmelerini Hz. Musa'ya gerçekten inanmamış olmalarına bağlamaktadır.¹⁷¹ Zaten bir peygambere gerçek sadakat, onunla aynı kumndaki sonra gelen peygamberi de kabullenmeyi gerektirir. Fakat Yahudiler, hak bir davayı savunmak yerine dünyevi çıkarları önemsedikleri için İslam'a düşmanlık etmişlerdir.

2.11. Ticaretteki Ahlaksızlıkları ve Sözlerinde Durmamaları

Yahudiler, Medine'deki pazarların yanı sıra tahıl ürünleri, ithalatçılık, kuyumculuk, bankarlık gibi birçok alanda şehrin ekonomik hayatına hâkim durumda idiler.¹⁷² Hayber Yahudilerinden olan Ebû Râfi Sellâm b. Ebu'l-Hukayk Hicaz bölgesinin en büyük tefecisiydi.¹⁷³ Son dönemlerde de bu anlayışları devam ettirmektedir. Örneğin 19. yüzyılın ortalarından itibaren Rusya'daki Yahudiler, en çok tefecilik ve ticaretle zenginleşmişler, alkollü içecek üreten ve pazarlayan işletmelerin tamamı onların eline geçmiştir.¹⁷⁴

Görüldüğü gibi ticaret hayatında önemli bir yere sahip olan Yahudilerin, bu noktada ahlaki ilkelere uymadıkları anlaşılmaktadır. Doğrul, buna Medine ticaret hayatından bir örnek vermektedir. Şöyle ki Medine'ye hicret eden Müslümanlar, mürabahacılık nedeniyle büyük servetler kazanan Yahudi tüccarlar tarafından hakaretlere uğrayıp, alaya alınmışlardır.¹⁷⁵ Bu davranışlarının ne-

¹⁶³ Arslantaş, H. *Muhammed Döneminde Yahudiler*, 153.

¹⁶⁴ Arslantaş, H. *Muhammed Döneminde Yahudiler*, 182.

¹⁶⁵ Kutub, *Yahudi ile Savaşımız*, 107.

¹⁶⁶ Kutub, *Yahudi ile Savaşımız*, 101.

¹⁶⁷ Cemaleddin Şarkâvî, *Hıristiyanlık ve İslam'ın Kışkırtıcı Konuları* (İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2012), 389.

¹⁶⁸ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/317, 2/405.

¹⁶⁹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/27.

¹⁷⁰ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/47.

¹⁷¹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/214.

¹⁷² Arslantaş, H. *Muhammed Döneminde Yahudiler*, 122.

¹⁷³ Arslantaş, H. *Muhammed Döneminde Yahudiler*, 181.

¹⁷⁴ Şir Muhammed Duali, *Çarlık Rusyasında Yahudiler*. (Ankara: Divan Kitap, 2016), 150.

¹⁷⁵ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/75.

denlerinden bir tanesinin, ticaret hayatına atılmak isteyen Abdurrahman b. Avf gibi Mekkeli bazı muhacirlerin, onların çıkarlarına ket vurmuş olması mümkündür.

Sözlerinde durmamaları da yine onların karakterlerinden olmuştur. Kur'an'da¹⁷⁶ onların, verdikleri hiçbir söze riayet etmediklerinden bahsedilmektedir. Doğrul, Yahudilerin, Araplara verdikleri sözlere uyma gereği duymadıkları konusuna değinmiştir.¹⁷⁷ Ayrıca Yahudiler, Medine'de Müslümanlarla yaptıkları anlaşmalara rağmen sözlerinde durmamış ve düşmanla iş birliği yapmışlar, bunun sonucunda da Medine'yi terk etmek durumunda kalmışlardır.¹⁷⁸ Ya da iman etme seçeneği kendilerine sunulmuştur. Çünkü Müslümanlar için hayati bir konuda onlara karşı düşmanca hareket edip sözlerine sadakat göstermemişlerdir.¹⁷⁹

2.12. Helal-Haram Anlayışları

Ticaret hayatının dışında da ahlaki ilkelere uymadıkları görülmektedir. Bu bağlamda sebt yasağına uymama,¹⁸⁰ özellikle din adamlarının, halkın mallarını haksız yere yemesi¹⁸¹ gibi helal-haram noktasında sicillerinin iyi olmadığı, tutarsız bir tavır takındıkları görülmektedir. Onların, Doğrul'un da ifade ettiği gibi bir taraftan İslam'ın helal kıldığı bazı yiyeceklere itiraz ettikleri,¹⁸² diğer taraftan dinin dış görünüşüne bakıp özünü ihmal ederek kendi dinlerinde haram kılınan şeyleri, hileli yollara başvurarak elde etmeye çalıştıkları görülmektedir.¹⁸³

Dinlerini tahrif ettikleri için kitaplarında yer alan helal-haram sınırlarını da kendilerine göre belirlemişlerdir. Doğrul'un da üzerinde durduğu gibi onların, bu noktada İslam'a yönelttikleri eleştirinin haksız olduğunu beyan etmek üzere Kur'an'da¹⁸⁴ bu yiyeceklerin İbrahim nesli için helal olduğu, zaten İslam'ın, Hz. İbrahim şeriatına uygun şekilde geldiği yer almıştır.¹⁸⁵ Bu noktada hayatlarını zorlaştıracak bir anlayışı benimsedikleri ve kendi içlerinde kararsız bir tutum ortaya koydukları anlaşılmaktadır.

2.13. Sihre Yönelmeleri

Bakara sûresinde¹⁸⁶ İsrailoğullarının, kendilerine yapılan tüm uyarılara rağmen sihre yöneldikleri anlatılmaktadır. Sihre verdikleri değer bir örneği de Yahudi kaynaklarında geçtiği üzere Hz. Musa, tur dağına gidip söz verdiği vakitte dönmeyip şeytan onu kendilerine öldü gösterince sözlerine itibar ettikleri bazı sihirbazların öncülüğünde Hz. Harun'a giderek kendilerine bir put yapmasını istemeleridir.¹⁸⁷

Aynı şekilde Doğrul, Bakara sûresindeki ayet bağlamında Yahudilerin, Hz. Süleyman ile Harut ve Marut isimli iki meleği sihir yapmakla itham etmelerini ve de sihirle meşgul olmalarını eleştirmektedir. Gerek Hz. Süleyman gerekse iki meleğin insanlara sihir öğretmediklerini, buna

¹⁷⁶ Bakara 2/63-64, 100; Mâide 5/13; Nisâ 4/154-155.

¹⁷⁷ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/125.

¹⁷⁸ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/133.

¹⁷⁹ Gürkan, "Temel Kavramlar", 69.

¹⁸⁰ Bakara 2/65; A'râf 7/163.

¹⁸¹ Tevbe 9/34.

¹⁸² Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/129.

¹⁸³ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/62.

¹⁸⁴ Âl-i İmrân 3/93.

¹⁸⁵ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/129.

¹⁸⁶ Bakara 2/102.

¹⁸⁷ Mehmet Katar, "Kur'an Kıssaları Bağlamında Yahudi (İsrail) Tarihi", *Kur'an'da Yahudiler*, haz. Ömer Faruk Harman (İstanbul: Kuramer Yayınları, 2019), 204.

rağmen Yahudilerin, karı-kocayı birbirinden ayıracak sihri öğrendiklerini hatta Hz. Peygamber'e dahi sihir yapmak isteyip bunu başaramadıklarını dile getirmektedir. Yahudilerin, İslam'ı yıkmak için gizli örgütler kurmalarını da bu yöndeki çabaları olarak görmektedir.¹⁸⁸

Doğrul'a göre sihre bu derece itibar etmelerinin bir neticesi olarak İslam, sihirbazlığı, büyücülüğü reddettiğinden Yahudiler, hurafelere adeta tapan Arapları Müslümanlara tercih etmişlerdir.¹⁸⁹ Sihre bu derece yönelmelerinde dünyevi bazı çıkarlar elde etme ve düşman olarak gördükleri unsurlara bu vesileyle zarar verme düşüncesi etkili olmuş gibi gözükmektedir.

2.14. Diğer Olumsuz Anlayışları

Bu olumsuz tavırlarının yanı sıra Yahudiler, en küçük çıkarları için savaş çıkarmaktan, yüzünü kana bulamaktan, milyonlarca insanın ölmesinden çekinmezler. İnsanların huzur içinde olmasından rahatsız olurlar.¹⁹⁰ Doğrul da Yahudilerin savaş hukukunun acımasızlığından bahsetmektedir. Ona göre İslam hukukunun aksine Yahudi hukukunda savaş, bir toplumu yok etmek ve vatanlarından çıkarmak için yapılır.¹⁹¹

Kadınlara karşı aşağılayıcı tutumlarına da yine Doğrul'un, tefsirinde yer verdiğini görmekteyiz. Örneğin özel günlerinde kadınları pis kabul etmeleri,¹⁹² onunla aynı yatakta yatan erkeğin de kirli sayılacağı,¹⁹³ Ayrıca Yahudilik dinine girmek isteyen bir kadının çırılçıplak bir şekilde hahamların gözetiminde arınma banyosu yaptırılması şartının getirilmesi¹⁹⁴ de kadınları aşağılayan bir başka davranış şeklidir.

Ayrıca Doğrul, Yahudilerin, inanç sistemlerinden ayrılmayacaklarına dair bir belirti olarak gördükleri kurban edilen hayvanları yakma gibi bir adetlerinin olduğundan da bahsetmektedir.¹⁹⁵

2.15. Allah'ın Lanetine Uğrayarak Maymuna ve Domuza Dönüşmeleri

Burada söz konusu olan yanlış davranışlarının sonucu olarak Kur'an'daki birçok ayette¹⁹⁶ Yahudilerin lanete uğradıklarından bahsedilmektedir. Yahudiler, Allah'ın ve peygamberlerinin buyruklarına karşı çıktıkları,¹⁹⁷ hak dinin hükümlerini inkâr ettikleri, hakka kulak asmadıkları ve peygamberleri öldürdükleri için Allah'ın lanetine uğramışlardır.¹⁹⁸

Doğrul, Allah'ın lanetine uğramalarının gerekçesinin O'nun indirdiği ayetleri gizlemek olduğu kanaatinde.¹⁹⁹ Nitekim Bakara sûresi 2/159. ayette²⁰⁰ onun görüşünü destekler mahiyette bu husus dile getirilmektedir.

¹⁸⁸ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/43.

¹⁸⁹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/164.

¹⁹⁰ Kutub, *Yahudi ile Savaşımız*, 100.

¹⁹¹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/70.

¹⁹² Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/CLXXXII. Bkz. Levililer 15: 19.

¹⁹³ Levililer 15: 24.

¹⁹⁴ Shakak, *Yahudi Tarihi Yahudi Dini*, 24.

¹⁹⁵ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/145.

¹⁹⁶ Mâide 5/64, 78.

¹⁹⁷ Hezekiel 2: 3.

¹⁹⁸ Kutub, *Yahudi ile Savaşımız*, 91.

¹⁹⁹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/59.

²⁰⁰ "İndirdiğimiz açık delilleri ve hidâyet yolunu -kâipta onu insanlara apaçık göstermemizden sonra- gizleyenler yok mu, işte onlara hem Allah hem de bütün lânet ediciler lânet eder."

Bir diğer ceza da maymuna ve domuza dönüşmeleridir. Doğrul, Mâide sûresi 5/60. ayetinde geçtiği üzere onların maymuna ve domuza dönüşmelerinin şeklen değil ruhen olduğu düşüncesindedir. Bu iki hayvanın kişiliğine sahip olmaları nedeniyle Yahudilerin, Hz. Peygamber'in yanına inkârcı geldikleri gibi yine aynı şekilde geri döndüklerinden de bahsetmektedir.²⁰¹ Ayrıca bu dönüşümün şeklen değil ahlâken olduğunu devamındaki ayetlerin de desteklediği kanaatindedir.²⁰²

3. Hıristiyanlara Eleştirileri

3.1. Hıristiyanlığın İnşası ve Temel Dayanağı

İlahi kaynaklı diğer bir din olan Hıristiyanlığın tabileri Hıristiyanların inançları ve ibadetleri temelde Hz. İsa ile bütünleşme ve bir olmayı ifade eder.²⁰³ Hıristiyan amentüsü de Hz. İsa tarafından değil daha sonraki alimler tarafından belirlenmiştir.²⁰⁴ Öte yandan Hıristiyanlık, Yahudilikten türeyen ve onu tashih eden bir din olarak kabul edildiği²⁰⁵ için Pavlus'un, kiliseyi Tevrat'ın hükümlerinden temizlediği görüşü hakimdir.²⁰⁶

Aynı istikamette görüş beyan eden Doğrul, Hıristiyanlığın inşasıyla ilgili Yahudilikle Hıristiyanlık arasındaki birliktelikten bahsetmektedir. Ona göre Hıristiyanlık, Musevilikten türeme bir dindir.²⁰⁷ Hz. İsa da bir İsrail peygamberi olarak yaşamını devam ettirmiş, İsrailoğullarını irşat etmek gayesini gütmüş, Hıristiyanlık diye bir dini ne kendisi ne de havarileri düşünmemiş, fakat Saul (Paul) adındaki Yahudi, Hz. İsa'yı ilah konumuna getirecek bir anlayışı Roma topraklarında yaymıştır. Bugünkü İncillerde anlatılanlar da ilahlık yükledikleri İsa'dır. Çünkü İnciller Yunanca yazılmıştır. Oysa havarilerin dili Aramicedir.²⁰⁸ Yani Hıristiyanlık, Hz. İsa'nın şahsına bağlanarak hedefini temel esaslarını kaybetmiştir.²⁰⁹

Hıristiyanlığın, bu şekilde değişime uğratılan inançlarına temel oluşturacak şekilde kutsal kitaplarına yaklaşımıyla ilgili olarak Doğrul, Hıristiyanların, müteşabih sözler üzerine bina ettikleri inançları sonucu Hz. İsa'nın ilahlaştırılması, kısas inancı ve teslis akidesinin ortaya çıktığını söylemektedir.²¹⁰ Yani onlar, mecazi sözleri yanlış tefsir etmişlerdir.²¹¹ Müslümanların da onlarla aynı hataya düşmemeleri için Kur'an'da müteşabih ayetlerin nasıl tefsir edileceğinden bahsedildiğini, asıl olanın muhkem ayetler olduğunun beyan edildiğini söylemektedir.²¹²

Özetle Hıristiyanlık, tabilerinin inançlarını yaşamalarına engel teşkil edecek baskılar sonucunda bu baskıyı aşmak ve daha geniş kitleler tarafından kabul görmek adına ilahi kaynaklı temelini kaybetmiş ve bambaşka bir yapıya dönüşmüştür.

²⁰¹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/209.

²⁰² Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/32.

²⁰³ Mahmut Aydın – Asım Duran, *Kur'an ve Hıristiyanlar* (İstanbul: Kuramer Yayınları, 2019), 19.

²⁰⁴ Muhammed Hamidullah, *İslamiyet ve Hıristiyanlık*, çev. İhsan Süreyya Sırma (İstanbul: Beyan Yayınları, 2015), 22.

²⁰⁵ Şarkâvî, *Hıristiyanlık ve İslam'ın Kışkırtıcı Konuları*, 17.

²⁰⁶ Şarkâvî, *Hıristiyanlık ve İslam'ın Kışkırtıcı Konuları*, 228.

²⁰⁷ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 2/475.

²⁰⁸ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/187.

²⁰⁹ Doğrul, *Kur'an ve İslam Üzerine*, 24.

²¹⁰ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/XLVIII-XLIX.

²¹¹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/106.

²¹² Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/XLIX.

3.2. Teslis Akidesi, Hz. İsa'yı ve Hz. Meryem'i İlahlaştırmaları

İnançlarının temelini oluşturan İncil'de²¹³ Baba, Oğul ve Kutsal Ruh şeklinde tanrısal üç varlıktan bahsedilir. Hıristiyanlar, bu üç varlığın aslında tek bir Tanrı'yı ifade ettiği kanaatindedirler.²¹⁴ Bu yüzdendir ki Tanrı'nın oğlu olarak gördükleri Hz. İsa,²¹⁵ Tanrı'nın vücut bulmuş hali kabul edilir.²¹⁶ Kısaca onlara göre Tanrı beşere dönüşmüş,²¹⁷ bu anlayış Hıristiyanları Hz. İsa'ya tapma gibi bir yanlışa düşürmüştür.²¹⁸ Ona hastaları iyileştirme gibi bazı üstün güçler verilmesinin akabinde onda bu nitelikleri görenler tarafından kendisi Tanrı'nın yaşayan bir imgesi olarak tasavvur edildiği de dile getirilmiştir.²¹⁹ Hz. İsa'ya tanrısal kişiliğin, onun ölümünden sonra verildiği de iddia edilmiştir.²²⁰ Şöyle ki İncillerde geçtiği üzere²²¹ Hz. İsa'nın çarmıha gerilerek vahşice öldürülmesi ve tekrar dirilmesi inananlar nezdinde kendisini ibadet edilen bir varlık konumuna yükseltmiştir.²²² Buna mukabil ilk dönem Hıristiyan yazarlar içerisinde Hz. İsa'yı bir ilah değil bilge ve irfan sahibi olarak görenler de vardır.²²³ Öte yandan Ortodoks kiliselerinde Hz. Meryem, Tanrı'yı taşıyan olarak önemli bir konumda bulunmaktadır.²²⁴

İnançlarının temelini oturtulan şirk unsuru bağlamında Doğrul, Hıristiyanlığın, 325 yılındaki İznik Konsili'nde teslis akidesini kabul etmesiyle saf tevhid akidesinden uzaklaştığı,²²⁵ eski putperestlerin inançlarına dönüş yaptığı kanaatindedir.²²⁶ Ona göre Hıristiyanlar, Hz. Meryem'i Allah'ın validesi olarak görmektedirler. Hıristiyanlıktaki bazı gruplar ona tapmakta bazıları da ilah seviyesine çıkararak beyan ve davranışlarda bulunmaktadırlar.²²⁷ O, Hz. Meryem'in doğum sancısı çektiğini, onun da her kadın gibi doğum yaptığını ve Hz. İsa'nın her insan gibi doğduğunu söylemektedir.²²⁸

Burada bir çelişkiye dikkat çeken Doğrul, Hıristiyanların, Hz. İsa'ya ilahlık payesi verdiklerini, oysa inandıkları ilahi kitabın Allah'ın tevhidine yönelik ilkeler üzerine kurulu olduğunu dile getirmektedir.²²⁹ Ayrıca Hıristiyanlara göre Rab olan baba insanların günahlarını affedememiş, o nedenle oğlunu göndererek onun insanların günahlarını yüklenmesini ve bu yolda ölmesini sağlamıştır. Kur'an ise tevhide aykırı olan bu gibi anlayışlardan uzaktır.²³⁰ Onun burada kastettiği ve Kur'an'la da uyumlu gördüğü, İncil içerisinde yer alan tevhid ilkesine dair kırıntılar olsa gerektir.

²¹³ Yuhanna 16: 10, 13.

²¹⁴ Aydın – Duran, *Kur'an ve Hıristiyanlar*, 20.

²¹⁵ Yuhanna 16: 3.

²¹⁶ Yuhanna 1: 14.

²¹⁷ Şarkâvî, *Hıristiyanlık ve İslam'ın Kışkırtıcı Konuları*, 225.

²¹⁸ Murad, *İslam ve Hıristiyanlık*, 27.

²¹⁹ Armstrong, *Tanrı'nın Tarihi*, 139.

²²⁰ Armstrong, *Tanrı'nın Tarihi*, 139.

²²¹ Markos 15:24, 39.

²²² Aydın – Duran, *Kur'an ve Hıristiyanlar*, 19.

²²³ Turhan Kaçar, "Ebioniteler'den Arius'a: Eskiçağ Doğu Hıristiyanlığında İsa Teolojisi Tartışmaları", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 44/2 (2003), 193.

²²⁴ Murad, *İslam ve Hıristiyanlık*, 223.

²²⁵ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 2/481.

²²⁶ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/212.

²²⁷ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/222.

²²⁸ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 2/498.

²²⁹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/XLVIII.

²³⁰ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/47.

Teslis inancının ahiret boyutuna da değinen Doğrul'a göre onlar, bu inançlarının bir sonucu olarak kıyamet günü, Allah'ın oğlu olduğunu iddia ettikleri Mesih'in, Allah'ın sağına oturacağını ve insanlar hakkında hüküm vereceğini iddia etmektedirler. Oysa İslam, şefaet yetkisinin yalnızca Allah'a ait olduğunu²³¹ haber vermektedir²³²

Öte yandan Doğrul, Allah'ın kelimesi ve ruhu olmasını Hıristiyanların Hz. İsa için ilah olma olarak anladıklarını, Kur'an'ın, Hz. İsa'ya kelime denilmesini Hz. Meryem'e verilen ilahi bir müjde, ruh denmesini ise Yahudilerin, Hz. İsa'yı zina mahsulü sayıp onun şeytandan geldiğine dair iddialarını tekzip olarak açıkladığını dile getirmektedir.²³³ Kaldı ki ona göre ilahi ruh, sadece Hz. İsa'ya değil her insana üflenmiştir.²³⁴

Doğrul'un dikkat çektiği diğer bir husus, Hz. İsa'nın nasıl öldüğüne dair Hıristiyanların görüş ayrılığı yaşamalarıdır.²³⁵ Hz. İsa'nın ölmüş olmasını Doğrul, ilah olmadığı en büyük delili olarak görmektedir. Bütün ilahi dinlerin özü de zaten Allah'tan başka ilah olmadığı inancından teşekkül etmiştir.²³⁶ Ayrıca Hz. İsa ilah olsaydı diğer insanların ihtiyaç duyduğu şeylere muhtaç olmazdı, der.²³⁷

Doğrul, Hıristiyanların, bu bozuk inançlarından vazgeçmeyeceklerini Hz. Peygamber'in hayatından bir örnekle de anlatmıştır. Necran heyetiyle Allah Resulü Hz. İsa'nın ilah olmadığı noktasında tartışmaya girişmiş, onlar ilah olduğu konusunda ısrar edince Hz. Peygamber mübahale (karşılıklı beddua) istemiş onlar ise bunu kabul etmemişlerdir.²³⁸ Teslis inancı Hıristiyanlığın temeli kabul edildiği için ondan vazgeçmeleri inançlarının tamamen farklı bir hale dönüşmesine neden olacağından bunu kabul etmeleri oldukça zor gözükmektedir.

3.3. Keffaret ve Hz. İsa'nın Tekrar Geleceği İnançları

Ele alacağımız diğer bir mesele de keffaret inancıdır. Hıristiyan inancına göre her insan günahkâr bir şekilde dünyaya gelir.²³⁹ Bu anlayışın temeli, Hz. Adem'in hatası nedeniyle Allah ile insanoğlunun arasının açılması, bu günahın sonraki nesillere miras yoluyla aktarılması ve Hz. İsa'nın kendisini feda ederek Tanrı ile uzlaşa sağlaması şeklinde izah edilmektedir.²⁴⁰

Doğrul da aynı şekilde, Hıristiyanların, insanın suçlu olarak yaratıldığı ve şeytanın esiri olarak doğduğu düşüncesine sahip oldukları kanaatindedir.²⁴¹ Yani Hıristiyanlar, Hz. Adem'in işlediği suç nedeniyle Hz. İsa'nın, bu suça keffaret olmak üzere kanını dökerek bunun bedelini ödediği, İsa'dan sonra onun yerine geçenlerin de bu sayede günahları bağışlamak gibi bir selahiyeti kazandığı inancına sahip olduklarından bahsetmektedir. Ona göre Kur'an, onların bu davranışını din

²³¹ Bakara 2/255.

²³² Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/LXXVIII

²³³ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/191.

²³⁴ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/CLXXXVI

²³⁵ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/185.

²³⁶ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/107.

²³⁷ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/212.

²³⁸ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/123.

²³⁹ Romalılar 5: 12.

²⁴⁰ Aydın – Duran, *Kur'an ve Hıristiyanlar*, 22.

²⁴¹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/CLXXXVI.

adamlarını ilah edinmek olarak telakki etmektedir.²⁴² Onların bu inançlarını En'âm sûresi 164. ayeti²⁴³ de reddetmektedir.²⁴⁴

Doğrul, keffaret inancının bir sonucu olarak Hıristiyanların, insanları suya daldırarak vaftiz etmelerini de eleştirerek Bakara sûresi 2/138. ayetini delil göstererek ilahi vaftizin, her dönem gelen peygambere iman ve iyi insanlara karşı sevgi ve saygı dolu hale gelmeyi sağlayan fitrat ve asıl ruhani renk olduğunu dile getirmektedir.²⁴⁵ Ayrıca Hıristiyanların, asli günah inancına sahip olmalarını cebirlik olarak görmektedir.²⁴⁶ Tefsirlerde bu ayetin, Yahudi ve Hıristiyanlara karşı en güçlü delil olduğundan²⁴⁷ bahsedilmektedir.

İslam inancında da kabul gören Hz. İsa'nın dünyaya tekrar geleceğine dair reddiyesi söz konusudur. Doğrul, Hıristiyanların, Hz. İsa'nın tekrar geleceğine dair inançlarının Müslümanlara da geçtiğini buna dair ayet ve hadislerde bir ibarenin bulunmadığını söyler. Ona göre Hz. İsa ölmüştür. Gökyüzüne yükselmesi ise öldükten sonra gerçekleşen bir olay olup onun makamının yükselmesi olarak anlaşılmalıdır.²⁴⁸ Oysa Hz. İsa'nın geleceğine dair birçok sahih hadis bulunmaktadır. Ayrıca bu inancın her iki dinde de bulunması gerçekleşmeyeceği anlamına gelmez.

3.4. Allah'ın Merhametli Oluşu

Doğrul, Hıristiyanlık kilisesinin, rahman ve rahim sıfatlarını tam olarak kavrayamadıklarından, insan tarafından merhametli davranmayı gerektirecek bir davranış gerçekleşmediği takdirde Allah'ın merhametine nail olunamayacağını iddia etmelerine de değinmektedir. Ona göre Allah'ın rahmeti, rahmeti hak etmeyenleri de kapsamaktadır.²⁴⁹ Merhamet sıfatı zaten, azabı hak ettikleri halde Allah'ın merhamet sıfatıyla kulları bağışlamasını ifade etmektedir. Buna herhangi bir kulun sınırlama getirmesi düşünülemez.

3.5. Melek Anlayışları

Hıristiyanlık inancında İslam'dakine benzer şekilde melek inancına rastlanmaktadır. Örneğin İncil'de meleklerin, Allah'a kulluk ettikleri,²⁵⁰ kurtuluşa erecek olan dindar insanlara yardımcı olacakları²⁵¹ vb. bilgiler yer almaktadır.

Buna mukabil Doğrul'un melekler konusunda Hıristiyanlara tenkitleri Rûhu'l-Kudüs diye isimlendirdikleri Cebrail (as) eksenli olmuştur. O, Hıristiyanların, Rûhu'l-Kudüs'ü teslis inançları çerçevesinde Allah'ın üçte biri sıfatı gerekçesiyle tapınmaya layık görmelerini eleştirmektedir.²⁵² Ayrıca bunu onlara ait bir bidat olarak görmektedir. Bir diğer hususa daha dikkat çekmektedir. O

²⁴² Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/LXXVII-LXXVIII. Bkz. Tevbe 9/31.

²⁴³ “De ki: Allah her şeyin Rabbi iken ben ondan başka Rab mi arayacağım? Herkesin kazanacağı yalnız kendisine aittir. Hiçbir suçlu başkasının suçunu yüklenmez...”

²⁴⁴ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/259.

²⁴⁵ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/53.

²⁴⁶ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/CXLVII-CXLVIII.

²⁴⁷ Ebû Mansûr el-Mâtürîdî, *Te'vîlâtü'l-Kur'ân*, thk. Ahmet Vanlıoğlu (İstanbul: Mizan Yayınları, 2005), 1/254.

²⁴⁸ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/CLXXXV.

²⁴⁹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/XCII.

²⁵⁰ Vahiy 7: 11.

²⁵¹ İbraniler 1: 14.

²⁵² Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/XCVIII.

da şudur ki ona göre dört İncil'de Rûhu'l-Kudüs'ten Yahudilerin inançları çerçevesinde bahsedilmekte ve onunla ilahi vahiy kastedilmektedir.²⁵³

3.6. İlahi Kitaplara ve İncil'e Yaklaşımları

Hıristiyanların ilahi kitaplara yaklaşımlarında önce ve sonra gönderilenler şeklinde bir ayırım gözükmemektedir. Örneğin Hz. İsa'dan önce gelen Tevrat'ı ve Zebur'u kabul ederler.²⁵⁴ Buna karşın Barnabas İncil'inde Hz. İsa'dan sonra peygamber gelmeyeceği belirtilmiştir.²⁵⁵ Dolayısıyla Kur'an'ı ilahi kitap olarak kabul etmezler. Yine Barnabas İncil'inde İncil'in indirilmesinin temel nedeni olarak Tevrat ve Zebur'un tahrif edilmesi gösterilmesine²⁵⁶ rağmen Kur'an'ı kabul etmeleri bir çelişkidir. Çünkü İncil'de tahrif edilmiştir.

Kutsal kitapları İncil'e gelecek olursak Hz. İsa, kendi risaletiyle ilgili yazılı bir metin bırakmamış veya bırakmak istememiştir.²⁵⁷ İnciller, Hz. İsa'nın hayatının son yıllarıyla ilgilenen bazı kişilerin, onun hayatından kesitlere yer verdikleri ama ölümü ile ölümünden sonraki konuları ağırlıklı olarak işledikleri metinlerdir.²⁵⁸ Mevcut İnciller, gökten indirilen değil insanların anladığı olup IV. asırdan itibaren İncil olarak adlandırılmışlardır.²⁵⁹ Hz. İsa'nın söylediklerinin çok azının İncillere yazıldığı, asıl önemli kısmın Pavlus tarafından kurulan kiliselerde şekillendiği iddia edilmiştir.²⁶⁰ Yani günümüzde Hz. İsa'ya nispet edilen bir İncil bulunmayıp temel kaynak olarak gördükleri kayıp İncil'i aramaktadırlar.²⁶¹

Doğrul az önce değindiğimiz İncillerdeki ifadelerin aksine Hıristiyanların, diğer kitapları hiç dikkate almadıkları gibi Tevrat'ı da kutsal kitap olarak tanımaktansa ibretlik, öğütlerle dolu kitapları tanımayı tercih ettikleri görüşündedir.²⁶² Ayrıca onlar, Kur'an'ın düzensiz bir kitap olduğu ithamında bulunmaktadırlar. Oysa ona göre Kur'an, ilk dönemlerden itibaren ezberlenmişse belli bir düzene göre sıralanmış olması gerekir.²⁶³ Az önce de ifade ettiğimiz gibi Kur'an'ı kabul ettikleri doğru olmakla birlikte Tevrat için aynı şey söylenemez.

Doğrul, Kur'an'ın İncil ile çokça meşgul olmasını ise bu kitaba sokulan batıl fikirlerden insanlığın çok zarar görmesine bağlamıştır. Hz. Peygamber'e en yakın kitap bu kadar tahrife uğramışsa diğerlerindeki tahrifat daha fazla olmalıdır.²⁶⁴ Hıristiyanlara konuyla alakalı diğer bir eleştirisi, Maide sûresi 46. ayetinden²⁶⁵ yola çıkarak Tevrat ve İncil'in her türlü tahriften uzak olduğu iddialarıdır. Ona göre Hıristiyanlar, konuyla ilgili diğer ayetleri göz ardı etmektedirler. Özellikle aynı sûrenin 51. ayetinin²⁶⁶ konuyu aydınlatıcı olduğu kanaatindedir.²⁶⁷ Dolayısıyla bu kitapların

²⁵³ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/39.

²⁵⁴ İbraniler 2: 2; Elçilerin İşleri 2: 16.

²⁵⁵ Barnabas 97: 6.

²⁵⁶ Barnabas 124: 8-10.

²⁵⁷ Hamidullah, *İslamiyet ve Hıristiyanlık*, 31.

²⁵⁸ Aydın – Duran, *Kur'an ve Hıristiyanlar*, 29.

²⁵⁹ Şarkâvî, *Hıristiyanlık ve İslam'ın Kışkırtıcı Konuları*, 225-226.

²⁶⁰ Armstrong, *Tanrı'nın Tarihi*, 137.

²⁶¹ Şarkâvî, *Hıristiyanlık ve İslam'ın Kışkırtıcı Konuları*, 74.

²⁶² Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/CV.

²⁶³ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/XX-XXI.

²⁶⁴ Doğrul, *Kur'an ve İslam Üzerine*, 84-85.

²⁶⁵ “Kendinden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı olarak peygamberlerin izleri üzerine, Meryem oğlu İsa'yı arkalarından gönderdik. Ve ona, içinde doğruya rehberlik ve nûr bulunmak, önündeki Tevrat'ı tasdik etmek, sakınanlara bir hıdayet ve öğüt olmak üzere İncil'i verdik.”

²⁶⁶ “Ey iman edenler! Yahudileri ve Hıristiyanları dost edinmeyin. Zira onlar birbirinin dostudurlar (birbirinin tarafını tutarlar). İçinizden onları dost tutanlar, onlardır. Şüphesiz Allah, zalimler topluluğuna yol göstermez.”

hidayet kaynağı olmalarının, tahrif edilmeden önceki halleri olduğu, ayrıca o kitapların, bütün insanlığa ve her çağa hitap etmediği bir gerçektir.²⁶⁸ Batılı ilim adamlarının da Hıristiyanların, kitaplarını tahriflerini kabul ettiklerini dile getirmektedir.²⁶⁹ Üzerinde durduğu diğer bir husus, Hıristiyanların, tahrif ettikleri İncil'e dahi uygun hareket etmedikleridir.²⁷⁰ Özellikle Avrupa'da son yıllarda, sahip oldukları inanç sistemi manevi ihtiyaçlarını karşılayacak bir yapı arz etmediği için ateist insanların sayısı artmaktadır.

3.7. Peygamberlik Müessesesine Yaklaşımları

Hıristiyanların peygamberlik inançlarında da Hz. İsa'dan önce ve sonra gelenler şeklinde bir ayırım söz konusudur. Onlar, Yahudi peygamberlerine inanmaktadırlar.²⁷¹ Hıristiyan inanç esaslarında Hz. İsa ile ilgili peygamberlikten ziyade uluhiyeti ve mesihliği üzerinde durulmakta,²⁷² Havarilere de peygamber statüsü verilmektedir.²⁷³ Hz. İsa'dan sonra peygamber gelmeyeceği²⁷⁴ düşüncesinden hareketle Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabul etmedikleri anlaşılmaktadır.

Doğrul ise meselenin farklı bir boyutuna değinmiş, Hıristiyanların, peygamber inançlarındaki samimiyetlerini sorgulamıştır. Ona göre Hz. İbrahim bütün dinlerin ortak değeri olarak görülmesine rağmen, onun doğruluğuna inandıkları halde Hıristiyanlar, dinlerini İbrahim peygamberin dininden uzaklaştıran bir yapıya büründürmüşlerdir.²⁷⁵

Konuyla ilgili diğer bir yaklaşımları da peygamberlerin kimlerden gönderileceği ile ilgilidir. Hıristiyanların, peygamberliğin yalnızca Hz. İshak'ın soyundan geldiği iddialarını, Hz. İsmail'e de Hz. İshak kadar Kitabı Mukaddes'te değer verildiğini öne sürerek reddetmektedir. Hatta Hz. İsmail'in de peygamber olduğuna orada işaretler olduğunu hatırlatmaktadır.²⁷⁶ Bu konuda Yahudilerle aynı çizgide oldukları görülmektedir.

3.8. Kendilerini Ayrıcalıklı Görmeleri

Hıristiyanlar da kendilerini Yahudiler gibi ayrıcalıklı görmekte ve sadece Hıristiyanların doğru yol üzere olduklarını iddia etmektedirler.²⁷⁷ Ayetlerde²⁷⁸ de belirttiği üzere kendilerini Allah'ın çocukları ve sevgilileri olarak ifade etmektedirler. Hıristiyanların kendilerini, Allah'ın oğlu tarafından himaye edilen oldukları iddialarına yönelik Doğrul'un eleştirisi vardır. Ona göre Hıristiyanların bu iddialarına karşın Hz. Peygamber, Allah'ın hidayetini, dar bir alana hapsedmeden herkesi kuşatacak şekilde insanlara aktarmıştır.²⁷⁹

²⁶⁷ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/206.

²⁶⁸ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/205.

²⁶⁹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/35.

²⁷⁰ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/210.

²⁷¹ Elçilerin İşleri 2:30.

²⁷² Muhammet Tarakçı, "Hıristiyanlık'ta Vahiy ve Peygamberlik", *Vahiy ve Peygamberlik*. haz. Yusuf Şevki Yavuz (İstanbul: Kuramer Yayınları, 2018), 88.

²⁷³ Tarakçı, "Hıristiyanlık'ta Vahiy ve Peygamberlik", 94.

²⁷⁴ Barnabas 97: 6.

²⁷⁵ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/CLXXIV.

²⁷⁶ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 2/502.

²⁷⁷ Aydın – Duran, *Kur'an ve Hıristiyanlar*, 146.

²⁷⁸ Mâide 5/18.

²⁷⁹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/CXIV.

Doğrul, iddia ettikleri bu ayrıcalıklı konumlarının bir sonucu olarak gördükleri ahiretteki akıbetleri hakkında da değerlendirmede bulunmuştur. Bu bağlamda onların, cennete yalnızca kendilerinin gireceği inançlarının aslının olmadığı Kur'an'da anlatıldığı, çünkü kurtuluşun ancak İslam'ı kabul edip Allah'a teslim olmak ve insanlara iyilik etmekle gerçekleşeceği hakikatine vurgu yapmıştır.²⁸⁰ Bu bir hakikat olmasına rağmen Kur'an'ı kabul etmeyen bir anlayışa bunu benimsetmek oldukça zordur. Şunu söyleyebiliriz ki Kur'an'da bütün ilahi kitapların aslının hak olduğu, tevhid inancına ve insanlığın ortak değeri olan ahlaki ilkelere yönelik mesajlar bulunduğu, iyi bir kul olmanın dışında hiç kimsenin ayrıcalığının olmadığı gerçekliğinden hareketle önyargılı olmayan bir anlayışın Kur'an'a sırt çevirmesi düşünülemez.

3.9. Diğer Dinlere Bakışları

Hıristiyanlık her ne kadar Yahudilikten türeyen din olarak kabul edilse²⁸¹ de Hıristiyanlar, Yahudilerin doğru yol üzere olmadıkları kanaatinde idirler.²⁸² Hz. İsa'dan sonra peygamber gelmeyeceği²⁸³ şeklindeki anlayışları nedeniyle de Hz. Muhammed'in şeriatını kabul etmemektedirler. Bununla birlikte Müslümanlara sevgi bakımından en yakın olanların Hıristiyanlar olduğu Kur'an'da²⁸⁴ yer almaktadır.

Doğrul, cennete sadece Hıristiyanların gireceği inancını benimsemeleri²⁸⁵ nedeniyle diğer dinlere bakışlarının olumsuz olduğuna vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda Hıristiyanların ve Yahudilerin, birbirlerinin dinlerini tamamen inkâr etmelerinin yanlış olduğunu dile getirmektedir. Çünkü ona göre her dinde mutlaka iyilik anlamında bir şey bulunur. Kur'an da bunu inkâr etmez.²⁸⁶ Müslümanlara bakışlarının da olumsuz olduğu aşikardır. Hatta Müslümanları şikle itham etmeleri manidardır. Bu anlamda Doğrul, Hıristiyanların, Müslümanların Kabe'ye gösterdikleri saygıyı putperestliğin izleri olarak görmelerini eleştirerek müşrik Arapların, Kabe'ye tapmadıklarını, Hacer-i Esved'i de putlarından kabul etmediklerini söylemektedir.²⁸⁷ Kaldı ki Müslümanlar için kutsal olan Kabe'nin bulunduğu mekandır. Çünkü Kabe defalarca yıkılıp tekrar yapılmıştır.

Doğrul, Hz. Peygamber'in peygamberliğini inkâr etmelerine de değinerek Mâide sûresi 5/14. ayetinde Hıristiyanların unuttukları şeyin Hz. İsa'nın, Hz. Peygamber'i müjdelemesi olduğunu dile getirmektedir.²⁸⁸ Hıristiyanlar, kitaplarında yer alan ve Ahmed anlamına gelen Faraklit kelimesinin Hz. Peygamber'e değil Kutsal Ruh'a işaret ettiği kanaatinde idirler.²⁸⁹ Aynı şekilde onlar, En'âm sûresi 6/50. ayetinden²⁹⁰ hareketle Hz. Muhammed'in, ilahi sırlara vakıf olmadığını, o nedenle de peygamber olarak kabul edilemeyeceğini söylerler. Doğrul ise, ayette Hz. Peygamber'in, kendisinin de bir insan olduğunu, gaybı bilmediğini, ancak vahye uyduğunu beyan ettiğinden bahseder.²⁹¹ Ayrıca Hz. Peygamber'in bütün bildiklerini Ebu Talip ile Suriye'ye yaptıkları se-

²⁸⁰ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/45.

²⁸¹ Şarkâvî, *Hıristiyanlık ve İslam'ın Kışkırtıcı Konuları*, 17.

²⁸² Bakara 2/113.

²⁸³ Barnabas 97: 6.

²⁸⁴ Mâide 5/82.

²⁸⁵ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/CIX.

²⁸⁶ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/46.

²⁸⁷ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/58.

²⁸⁸ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/197.

²⁸⁹ Şarkâvî, *Hıristiyanlık ve İslam'ın Kışkırtıcı Konuları*, 192-193.

²⁹⁰ "De ki: Ben size, Allah'ın hazineleri benim yanımdadır, demiyorum. Ben gaybı da bilmem. Size, ben bir meleğim de demiyorum. Ben, sadece bana vahyolunana uyarım. De ki: Kör ile gören biç bir olur mu? Hiç düşünmez misiniz?"

²⁹¹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/232.

yahatte bir rahipten öğrendiğini iddia ederler.²⁹² Ayrıca Hz. Peygamber'e hiçbir mucize verilmediğine En'âm 6/109. ayetinin²⁹³ delalet ettiğini de söylemektedirler. Doğrul ise, bu ayette bahsedilenin, peygamberlerin, istedikleri zaman mucize gösteremeyecekleri olduğu kanaatindedir.²⁹⁴

Bütün bunlar gösteriyor ki peygambere bakışın olumsuz olması, onun getirdiği hükümlere karşı da bir reddiyeyi beraberinde getirmektedir. Yahudiliğe bakışlarında bazı farklı değerlendirmeler olsa da Hıristiyanlar tarafından Hz. Peygamber'in şeriatına karşı olumsuz bir duruşun olduğu gözükmemektedir.

3.10. Sözlerinde Durmamaları

Mâide sûresi 5/14. ayetinde Hıristiyanların sözlerinde durmadıklarından bahsedilmektedir. Onlardan alınan sözün, bütün peygamberlere iman etmeleri, daha sonra gelecek olan Hz. Peygamber'e uyup ona yardım etmeleri olduğu²⁹⁵ tefsirlerde dile getirilmiştir.

Doğrul da meseleyi aynı sûre bağlamında değerlendirmiştir. O, Yahudi ve Hıristiyanlar, Allah'a verdikleri sözleri tutmadıkları için onlardan çokça bahsedilmesi nedeniyle, Mâide sûresine *abitlerinizi yerine getirin* diye başladığı kanaatindedir. Fani bir insana ilahlık atfetmeleri ise ona göre Allah'a verdikleri sözü yerine getirmediklerinin en önemli göstergesidir.²⁹⁶ Doğrul, insanların, Hıristiyanlara güvenlerini boşa çıkaracak şekilde güvenilmez olduklarına dair bir rivayete de tefsirinde yer vermiştir.²⁹⁷ Her halükârda bir insan, Allah'a verdiği sözde durmuyorsa insanlara karşı bu noktada daha umursamaz davranacaktır.

3.11. Dünyaya Meyletmeleri

Hıristiyanlık inancının ve İncil'in tahrif edilmesinde dünyevileşmenin etkisinin büyük olduğu söylenebilir. Bu tahrifat Hz. İsa'dan sonra gerçekleşmiştir. Doğrul ise dünyevileşmeyi Hz. İsa dönemine kadar götürmektedir. Maide sûresi 5/112-115. ayetlerinde geçen gökten sofranın indirilmesi hadisesi bağlamında Doğrul, Havarilerin, bu taleplerini, onların dünyayı ahirete tercih etmelerinin göstergesi olarak görmektedir. Oysa Allah, onlara dünyevi nimetlerden bol bol vermiştir. Burada onlarla Muhammed ümmeti arasında bir kıyaslama da yapmaktadır. Şöyle ki bu ümmet, Fatıha suresinde görüldüğü üzere Allah'tan dünyalık değil doğru yolda olma talebinde bulunmaktadırlar.²⁹⁸

Öte yandan Doğrul, Hıristiyan toplumların, gerçeği kabul etmelerinin önündeki engel olarak dünyevi zinetleri görmektedir. Bu bağlamda Kur'an'da ilk dönem Hıristiyanlarının, dünya ile alakalarını keserek münzevi hayat yaşadıklarına hatırlatmalar olduğundan bahseder.²⁹⁹ Kehf kıssasında geçen ve levha olarak tercüme ettiği *rakîm* kelimesinin de bu durumu doğruladığı kanaatindedir. Yani kehf, Hıristiyanlığın ilk halini, *rakîm* ise onların durumunun ilk haline göre ne kadar

²⁹² Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 2/447-448.

²⁹³ "Kendilerine bir mucize gelirse ona mutlaka inanacaklarına dair kuvvetli bir şekilde Allah'a andıldılar. De ki: Mucizeler ancak Allah katındadır. Ama mucize geldiğinde de inanmayacaklarının farkında mısınız?"

²⁹⁴ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/244.

²⁹⁵ Ebü'l-Fidâ' İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'Azîm*, thk. Mustafâ es-Seyyid Muhammed (Kahire/Gize: Müessesetü Kurtuba, Mektebetü'l-Evlâdi's-Şeyh İ't-Turâs, 1421/2000), 5: 135.

²⁹⁶ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/192.

²⁹⁷ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/218-219.

²⁹⁸ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/221.

²⁹⁹ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 2/475.

büyük değişikliğe uğradığının kanıtı olduğunu dile getirmektedir.³⁰⁰ Oysa az önce Havarilerin dahi dünyayı ahirete tercih eden bir kişiliğe sahip olduklarından bahsetmişti.

Günümüz Hıristiyan dünyasında da maneviyatın geri plana atıldığı tamamen materyalist bir zihniyetle dünyevi çıkarların ön planda tutulduğu, bunu yaparken de dünyadaki birçok toplumun sömürülmesi, açlığa mahkûm edilmesi ve katledilmesi gibi olumsuz sonuçlara sebep olduğu görülmektedir.

3.12. Ashab-ı Kehf Kıssası Bağlamında Hıristiyanlık

Bir grup gencin, hak dava uğruna verdikleri mücadeleyi anlatan Ashab-ı Kehf kıssası ibretlik birçok hadiseyi içinde barındırmaktadır. Bu gençlerin, genel kabule göre Hz. İsa'dan sonra yaşadıklarını³⁰¹ düşündüğümüzde Hıristiyanlıkla onların davası arasında bir bağın bulunması kaçınılmazdır.

Doğrul, bu kıssa bağlamında eleştiriden ziyade bazı düşüncelerini ortaya koymaktadır. İlginç bulduğumuz için buraya almayı uygun gördük. Şöyle ki o, kıssada geçen mağara arkadaşlarının durumunu Hıristiyanlık tarihine uyarlamaktadır. Onların uyumalarını, Hıristiyanlığın ilk dönemlerde yayılmamış olmasına, sağa sola dönmelerini ise daha sonraki dönemlerde hızlı bir şekilde geniş coğrafyalara ulaşmasına benzetmektedir.³⁰² Bu değerlendirmesi işârî yorum özelliği taşımaktadır.

Mağaranın yönüyle ilgili de bir değerlendirmesi vardır. O, mağaranın yönünün kuzeye bakan olmasını Hıristiyanlığın çoğunlukla dünyanın kuzey tarafına, özellikle Avrupa kıtasına yayılmasına işaret olarak görmektedir.³⁰³ Ashab-ı Kehf'in, uyanmalarının akabinde içlerinden birinin alışveriş için çarşıya gönderilmesini Avrupa toplumlarının ticari faaliyetlerine benzetmektedir.³⁰⁴ Benzetmeleri genel anlamda tutarlı olmakla birlikte son birkaç yüzyılda dünyanın güney yarımküresinde de Hıristiyan nüfus oranının az olmadığı bir gerçektir.

3.13. Deccal Fitnesine Benzetilmeleri

Kıyametin büyük alametlerinden biri kabul edilen ve Hz. İsa'nın yeryüzüne tekrar gelmesinden önce ortaya çıkacağı ifade edilen Deccal'e Bakara 2/256 ve Nisâ sûresi 4/159 ayetlerinin işaret ettiği yorumları yapılmaktadır.

Doğrul, Deccal fitnesinin, bugünkü Hıristiyanların akideleri olduğunu söyler. Çünkü der İbn Seyyid'e göre Deccal, hakkı batıla karıştıranlardır. Diğer bazılarına göre Deccal denmesinin nedeni bütün yeryüzünü kaplamalarıdır. Birçok milleti inkara sevk etmelerini de bu isimlendirmenin bir diğer gerekçesi olarak öne sürer.³⁰⁵ Onun yaklaşımına göre Deccal bir şahıstan ziyade büyük bir kitlenin ismi olmaktadır.

³⁰⁰ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 2/478.

³⁰¹ Muhammed b. Cerir et-Taberî, *Târîhu't-Taberî* (Riyad: Beytü'l-Efkari'd-Devliyye, ts.), 212; İzzeddin İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-Târîh*, thk. Ömer Abdüsselam Tedmürî (Beirut: Dâru'l-Kütübü'l-Arabî, 2012), 1/325.

³⁰² Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 2/479.

³⁰³ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 2/478.

³⁰⁴ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 2/480.

³⁰⁵ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 2/476.

3.14. Maymun ve Domuz Olarak Nitelendirilmeleri

Doğrul, Mâide sûresi 5/60. ayetinde³⁰⁶ bahsi geçenlerin Yahudiler ve Hıristiyanlar oldukları, onların ruhen maymun ve domuza dönüştüklerinden bahsedildiği, çünkü Hz. Peygamber'in yanına inkârcı olarak gelip tekrar inkârcı olarak geri döndükleri kanaatindedir.³⁰⁷ Tefsirlerde de Cumartesi yaşağını çiğneyen Yahudilerin yanı sıra Hz. İsa'ya gelen sofraya muhatap oldukları halde inkâr yolunu seçenlerin domuza dönüştükleri³⁰⁸ görüşleri mevcuttur.

Sonuç

Ömer Rıza Doğrul'un yorumlarında en dikkat çeken husus ayetleri, günümüz dünya konjonktürü bağlamında değerlendirmesi ve güncel örneklendirmelerle daha anlaşılır kılmasıdır. Bu yaklaşımını hem İslam dünyası hem de Batı dünyası ile ilgili konularda ortaya koymaktadır. Özellikle İslam dünyasındaki problemler ve bunların çözümüne yönelik önerileri güncel ve evrensel bir bakış açısına sahip olduğunun göstergesidir.

Doğrul'un üzerinde durduğu bir başka konu, her iki din mensuplarının, tevhid inancından sapmalarıdır. Bunun sebebi içlerinden bir kısmının da kabul ettiği üzere kendilerine gönderilen kitabı tahrif etmeleridir. Allah tarafından gönderilen kitabı dahi beğenmeyip tahrif etmeleri diğer dinlere karşı daha düşmanca hareket etme ve kendilerini ayrıcalıklı görme, sonuçta da hakikati kabul etmeme gibi olumsuz bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada Yahudilerin, Kur'an'da da ifade edildiği gibi daha düşmanca bir tavır takındıkları, üstün ırk anlayışlarının bir sonucu olarak insanlara yaptıkları zulümlerin neticesinde her an bir karşı saldırıya maruz kalma endişeyle hareket ettikleri görülmektedir.

Diğer bir husus, Yahudilerin ve Hıristiyanların, tahrif etmiş oldukları inançlarından dahi kopmak suretiyle materyalist bir yapıya büründükleri şeklindeki yaklaşımıdır. O nedenle büyük bir savrulma yaşamaktadırlar. Bunun neticesi olarak manevi anlamda gerileme yaşamakta, insanların ihtiyaçlarını sadece maddiyattan ibaret görmeleri nedeniyle de maddi açıdan zor duruma düşen insanların yalnızlaşması ve bunalıma düşmesi gibi bir sorunu beraberinde getirmektedir. Dünya-daki huzursuzluğun kaynağı da onlardır. Son birkaç yüzyılda dünyanın farklı bölgelerinde sömürgeci kurmaları, oradaki insanları açlığa mahkûm etmeleri, bunu da Hıristiyanlığı farklı coğrafyalara ulaştırma gibi bir kılıfa sokarak yapmaya çalışmaları Doğrul'un üzerinde durduğu hususlardandır. Bu şekilde bürünmelerinin bir neticesi olmalı ki kendisi tarafından Batı toplumu Deccal fitnesine benzetilmiştir. Doğrul'un, bu değerlendirmelerini daha çok Kur'an'da onlara yöneltilen eleştiriler ve bunun örneklerinden hareketle yaptığı anlaşılmalıdır.

Bu iki din mensuplarının, her ne kadar kahr ekseriyeti bu olumsuz niteliklere sahip olsa da içlerinde en azından kendi inançlarına bağlı olan, diğer dinlere karşı hoşgörülü olma gibi bir erdem benimsen kesimler de mevcuttur. Bu konuya işaret eden ayetler olduğu gibi örneğin Ya-

³⁰⁶ “De ki: Allah katında yeri bundan daha kötü olanı size haber vereyim mi? Allah'ın lânetlediği ve gazap ettiği, aralarından maymunlar, domuzlar ve tâğuta tapanlar çıkardığı kimseler. İşte bunlar, yeri (durumu) daha kötü olan ve doğru yoldan daha ziyade sapmış bulunanlardır.”

³⁰⁷ Doğrul, *Tanrı Buyruğu*, 1/210.

³⁰⁸ Ebü'l-Kâsım ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf 'an hakâ'iki gavâmi'zi't-tenzîl ve 'uyûni'l-ekâvîl fî vücûbi't-te'vîl*, thk. Âdil Ahmed Abdulmevcûd - Ali Muhammed Muavvad (Riyad: Mektebetü'l-Ubeykân, 1998), 2/263; Nâsirüddîn el-Beyzâvî, *Envârü't-tenzîl ve esrârü't-te'vîl*, thk. Muhammed Subhî Hasen Hallâk - Muhammed Ahmed el-Etraş (Beyrut/Dımeşk: Dâru'r-Reşîd/Müessesetü'l-Îmân, 2000), 1/448.

hudilerin Filistin’de ortaya koyduğu zalimce tutuma karşı çıkan ve farklı ülkelerde yaşayan Yahudiler de vardır. O nedenle toptancı bir yaklaşımla tek düze bir yapıdan bahsetmek konuyu eksik algılamak manasına gelecektir.

Burada şu noktaya değinmekte fayda mülâhaza ediyoruz. Kur’an’da her iki din mensuplarına yönelik eleştiriler her ne kadar onları içerisinde buldukları yanlıştan uzaklaştırma amacına yönelik olsa da diğer taraftan Müslümanların da gerek inanç gerekse yaşantı bakımından onlarla aynı hataya düşmemeleri, düştükleri takdirde onlardan bir farklarının kalmayacağı ve aynı akıbeti uğrayacakları noktasında uyarıldıkları kanaatindeyiz.

Kaynakça

- Adam, Baki. “Yahudi Kutsal Metinleri”. *Kur'an'da Yahudiler*. haz. Ömer Faruk Harman. 349-402. İstanbul: Kuramer Yayınları, 2019.
- Akpınar, Ali. “Ömer Rıza Doğrul (1893-1952) ve Tefsîre Katkısı”. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6/1 (2002), 17-36.
- Akpınar, Ali. “Tanrı Buyruğu”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39: 571-572. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Araz, Ömer Faruk. “Yeni Ahit'te ve Kur'an-ı Kerim'deki Yahudilere Yöneltilen Eleştirilerin Analizi”. *İHYA Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi*, 7/2 (2021), 791-833.
- Armstrong, Karen. *Tanrı'nın Tarihi*. çev. Oktay Özel vd. İstanbul: Pegasus Yayıncılık, 2017.
- Arslandaş, Nuh. *Hz. Muhammed Döneminde Yahudiler*. İstanbul: Kuramer Yayınları, 2016.
- Aydın, Mahmut – Duran, Asım. *Kur'an ve Hıristiyanlar*. İstanbul: Kuramer Yayınları, 2019.
- Aydın, Mehmet. *Dinler Tarihinin Giriş*. Konya: Damla Matbaacılık, 2000.
- Beyzâvî, Nâsırüddîn. *Envârü't-tenzîl ve esrârü't-te'vîl*. Thk. Muhammed Subhî Hasen Hallâk, Muhammed Ahmed el-Etraş. Beyrut/Dımeşk: Dâru'r-Reşîd/Müessesetü'l-İmân, 2000.
- Doğrul, Ömer Rıza. *Kur'an'ın Kerim'in Tercüme ve Tefsir-i Şerifi Tanrı Buyruğu*. İstanbul: Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık, 3. Basım, 1955.
- Doğrul, Ömer Rıza. *Kur'an ve İslam Üzerine*. İstanbul: Ağaç Yayınları, 2006.
- Dualı, Şir Muhammed. *Çarlık Rusyasında Yahudiler*. Ankara: Divan Kitap, 2016.
- Gün, Mine Alpay. “Ömer Rıza Doğrul ve Selamet Mecmuası”. *“İslam'ı Uyandırmak”: Çok Partili Yaşama Geçilirken İslamcı Düşünce ve Dergiler*, 2 (2018), 269-285.
- Halidî, Salah Abdülfettah. *Tasvîbât fî fehmî ba'di'l-âyât*. B.y.: Dâru'l-Kalem, ts.
- Gürkan, Saime Leyla. “Temel Kavramlar”. *Kur'an'da Yahudiler*. haz. Ömer Faruk Harman. 29-121. İstanbul: Kuramer Yayınları, 2019.
- Hamidullah, Muhammed. *İslamiyet ve Hıristiyanlık*. çev. İhsan Süreyya Sırma. İstanbul: Beyan Yayınları, 2015.
- Harman, Ömer Faruk. “İnanç ve İbadetleri”. *Kur'an'da Yahudiler*. haz. Ömer Faruk Harman. 277-312. İstanbul: Kuramer Yayınları, 2019.

- İbnü'l-Esîr, İzzeddin. *el-Kâmil fi't-Târîh*. Thk. Ömer Abdüsselam Tedmürî. Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-Arabî, 2012.
- İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ'. *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'Azîm*. thk. Mustafâ es-Seyyid Muhammed. Kahire/Gize: Müessesetü Kurtuba, Mektebetü'l-Evlâdi's-Şeyh li't-Turâs, 1421/2000.
- Kaçar, Turhan. "Ebioniteler'den Arius'a: Eskiçağ Doğu Hristiyanlığında İsa Teolojisi Tartışmaları". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 44/2 (2003), 187-206.
- Katar, Mehmet. "Kur'an Kıssaları Bağlamında Yahudi (İsrail) Tarihi". *Kur'an'da Yahudiler*. haz. Ömer Faruk Harman. 123-276. İstanbul: Kuramer Yayınları, 2019.
- Kurt, Ali Osman. *Erken Dönem Yahudi Tarihi (Yahudiliğin Mimarı Ezra)*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007.
- Kutub, Seyyid. *Yahudi ile Savaşımız*. çev. Harun Özcan. İstanbul: Beka Yayıncılık, 2019.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr. *Te'vîlâtü'l-Kur'ân*. thk. Ahmet Vanlıoğlu. İstanbul: Mizan Yayınları, 2005.
- Murad. Abdülhakim. *İslam ve Hristiyanlık*. çev. Onur Atalay. İstanbul: Etkileşim Yayınları, 20007.
- Shakak, İsrail. *Yahudi Tarihi Yahudi Dini*. çev. Ahmet Emin Dağ. İstanbul: Anka Yayınları, 3. Basım, 2004.
- Şarkâvî, Cemaleddîn. *Hristiyanlık ve İslam'ın Kışkırtıcı Konuları*. İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2012.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr. *Târîhu't-Taberî*. Riyad: Beytü'l-Efkari'd-Devliyye, ts.
- Tarakçı, Muhammet. "Hristiyanlık'ta Vahiy ve Peygamberlik". *Vahiy ve Peygamberlik*. haz. Yusuf Şevki Yavuz. 77-175. İstanbul: Kuramer Yayınları, 2018.
- Temur, Rabia Banu. *Dış Politika Yazarı Olarak Ömer Rıza Doğrul: Hayatı ve Dış Politika Anlayışı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Türkiye Diyanet Vakfı Meali. Erişim 10 Nisan 2023. <https://kuran.diyaret.gov.tr>.
- Uzun, Mustafa. "Ömer Rıza Doğrul". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 9: 489-492. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Zemahşerî, Ebü'l-Kâsım. *el-Keşşâf 'an hakâ'iki gavâmi'zi't-tenzîl ve 'uyûni'l-ekâvîl fî vücûhi't-te'vîl*. Thk. Âdil Ahmed Abdulmevcûd - Ali Muhammed Muavvad. Riyad: Mektebetü'l-Ubeykân, 1998.

Etik Beyan / Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Yazar(lar) / Author(s)

Ahmet ÖZDEMİR

Finansman / Funding

Yazar bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder / The author acknowledges that received not external funding support of this research.

Çıkar Çatışması / Competing Interests

Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder / The author declares that he have no competing interests.